

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

Analýza vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny

Analysis of Select Aspects of Chinese Security Policy

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva

Autor diplomové práce: Bc. Michal Krasničan

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Ing. Marek Loužek Ph.D.

Kladno 2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Krasničan** Jméno: **Michal** Osobní číslo: **511067**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Analýza vybraných aspektů bezpečnostní politiky Číny

Název diplomové práce anglicky:

Analysis of Select Aspects of Chinese Security Policy

Pokyny pro vypracování:

Cílem diplomové práce bude preskúmať niektoré aspekty roly Číny v medzinárodnom systéme a popísať jej bezpečnostnú politiku a jej dopad na Severoatlantickú alianciu. Teoretická časť práce popíše a analyzuje historický vývoj Číny, jej bezpečnostnú politiku a rolu vo svete vo vybraných časových úsekoch od druhej svetovej vojny až po súčasnosť. Ďalej sa analyzuje postavenie modernej Číny ako potencionálnej hrozby pre Severoatlantickú alianciu. Praktická časť práce sa bude zaoberať vnímaním súčasnej bezpečnostnej politiky Číny a jej ambíciami do budúcnosti vybranými odborníkmi. Ďalej sa zhodnotia silné a slabé stránky jednotlivých súčastí bezpečnostnej politiky Číny. Nakoniec sa zhodnotí bezpečnostná politika Číny vo vzťahu k Severoatlantickej aliancii. Výskum bude uskutočnený formou analýz, evaluácií a štrukturovaných rozhovorov s vybranými odborníkmi v odvetví bezpečnostnej politiky.

Seznam doporučené literatury:

- [1] DELISLE, Jacques a Avery GOLDSTEIN, China's global engagement: cooperation, competition, and influence in the twenty-first century, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2017, ISBN 978-0-8157-2969-3
- [2] MCREYNOLDS, Joe, China's evolving military strategy, Washington, DC: The Jamestown Foundation, 2016, ISBN 9780985504533
- [3] SUTTER, Robert G., Chinese foreign relations: power and policy of an emerging global force, ed. 5, Lanham: Rowman & Littlefield, 2021, ISBN 978-1-538-138-298

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

doc. PhDr. Ing. Marek Loužek, Ph.D.

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **19.09.2022**

Platnost zadání diplomové práce: **20.09.2024**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PREHLÁSENIE

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Analýza vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 16.05.2024

.....
Bc. Michal Krasničan

POĎAKOVANIE

Týmto chcem poďakovať vedúcemu tejto diplomovej práce, doc. PhDr. Ing. Marekovi Loučkovi, Ph.D., za jeho trpezlivosť a cenné rady pri písaní tejto práce. Ďalej chcem poďakovať svojej rodine za všetku pomoc a podporu, ktorú mi počas štúdia poskytla. V neposlednom rade by som rád poďakoval respondentom, ktorí mi poskytli svoj drahocenný čas a podelili sa so mnou o svoje názory a skúsenosti.

ABSTRAKT

Táto diplomová práca sa zaoberá analýzou vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny v kontexte jej historického vývoja. Prvá časť tejto diplomovej práce opisuje založenie a následný vývoj Čínskej ľudovej republiky, pričom prezentuje vybrané kľúčové udalosti v jej histórii v kontexte bezpečnostnej a zahraničnej politiky. Medzi tieto udalosti patria vzťahy a konflikty s ostatnými krajinami, ako aj zásadné zmeny v čínskej stratégii a politike. Táto časť práce sa snaží poukázať na historické súvislosti, ktoré tvarovali ďalší vývoj čínskej bezpečnostnej politiky.

Ďalej sa táto práca venuje súčasnému stavu, kde zmieni ambície a zmýšľanie čínskeho prezidenta Si Ťin-Pchinga. Následne práca opisuje zahraničnú a bezpečnostnú politiku modernej Číny, pričom v krátkom formáte popíše vzťahy Čínskej ľudovej republiky s inými krajinami. Zvláštny ohľad sa berie na Taiwan, ktorý má s Čínskou ľudovou republikou historicky veľmi napäté vzťahy.

Vo výskumnej časti sa práca zaoberá názormi vybraných odborníkov na tému možného konfliktu medzi Čínskou ľudovou republikou a Severoatlantickou alianciou, pričom sú tieto názory spracované do konkrétnych spoločných odpovedí. V tejto časti práce sa zistilo, že oslovení respondenti majú skoro rovnaké názory na otázky ohľadom vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny, ako aj možného konfliktu Číny so Severoatlantickou alianciou. Predpokladá sa, že táto zhoda názorov nastala primárne z toho dôvodu, že všetci respondenti pochádzali z krajín Severoatlantickej aliancie. Bohužiaľ oslovené čínske ambasády odmietli poskytnúť svoj názor alebo odporučiť respondentov s Čínskym pozadím. Vo výsledkoch sa zistilo, že názor všetkých respondentov je ten, že vojna Severoatlantickej aliancie s Čínou je veľmi nepravdepodobná. Pokiaľ by ale

vojna vypukla, je ťažké posúdiť, kto by ju vyhral. Ďalej sa zistilo, že aj keď bezprostredne konflikt nehrozí, situáciu môže veľmi rýchlo zmeniť meniac sa situácia na Taiwane. Pokiaľ by sa Čína rozhodla na ostrov zaútočiť, s veľkou pravdepodobnosťou by to vtiahlo do vojny aj ďalšie krajiny. Ďalej sa prehodnotila otázka takzvanej hybridnej vojny, pričom treba upozorniť aj na zistenie, že Čínska ľudová republika sa angažuje v stratégiách hybridnej vojny, ako je napríklad priemyselná špionáž alebo kybernetické útoky.

Nakoniec sa posledná časť tejto diplomovej práce pokúsí zhrnúť zistené poznatky a spojiť ich do súvislostí s historickým kontextom opísaným v prvej časti tejto práce.

Kľúčové slová

Bezpečnostná politika, Zahraničná politika Číny, Čína, PLA, Komunistická strana Číny, bezpečnostné hrozby, NATO, hybridná vojna

ABSTRACT

This thesis analyses select aspects of Chinese security policy in the context of Chinese historic development. The first part of this thesis talks about the founding and development of the People's Republic of China, while presenting select key events in its history in the context of its security and foreign policy. These events include relationships and conflicts with other nations, as well as important changes in Chinese strategy and politics. This part of the thesis attempts to show historic context that shaped the future development of Chinese security policy.

Next, this thesis looks at the current situation and talks about the ambitions and mindset of the Chinese president Xi Jinping. Then the thesis describes foreign and security policy of modern day China by describing in short format the relationships of China with other countries. Special attention is given to Taiwan, which historically has very troubled relationship with the People's Republic of China.

The research part of this thesis interprets the opinions of select experts on the topic of the possibility of a conflict between the People's Republic of China and the North Atlantic Treaty Organisation by combining them into concrete, common answers. In this part of the thesis we found out that all of the respondents had almost the same opinions regarding the questions about selected aspects of Chinese security policy, as well as possible conflict between China and the North Atlantic Treaty Organisation. It is believed that this similarity in opinions is due to the fact that all of the respondents were from the countries in the North Atlantic Treaty Organisation. Unfortunately even though Chinese embassies were asked to provide an interview or at least recommend a Chinese respondent, they declined. The results were that all of the respondents share the opinion that a war between the North Atlantic

Treaty Organisation and China is highly unlikely. However if such a war were to erupt, it is very difficult to estimate who would win. Next we found out that even though a war right now is very unlikely, the situation can change very rapidly thanks to the ever changing situation in Taiwan. If China were to invade the island, it is highly probable that other countries would get directly involved in the conflict. The topic of hybrid warfare was also discussed and in that regard it is important to mention that the People's Republic of China practices common hybrid warfare strategies such as industrial espionage and cyber warfare.

The final part of this thesis attempts to summarize the results of the interviews and connect them to the historic context described in the first part of this thesis.

Keywords

Security policy, Chinese foreign policy, China, PLA, Communist Party of China, Security threats, NATO, hybrid warfare

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Ciele práce a hypotézy	13
3	Prehľad súčasného stavu	14
3.1	Založenie Čínskej ľudovej republiky a jej prvé roky	14
3.1.1	Občianska vojna v Číne a udalosti naväzujúce na ňu	14
3.1.2	Snaha o rapídnu zmenu Číny podľa komunistických ideálov ..	15
3.1.3	Upevnenie Číny ako mocnosti prostredníctvom lokálnych konfliktov	18
4	Ideologické a strategické zmeny v šesťdesiatych rokoch.....	22
4.1	Rozpad Čínsko-Sovietských vzťahov a dopad na Čínsku bezpečnostnú politiku	22
4.2	Nukleárny vývoj	26
4.3	Regionálne bezpečnostné výzvy.....	27
4.4	Kultúrna revolúcia	31
5	Obdobie od sedemdesiatych rokov do nástupu Xi Jinpinga k moci	32
5.1	Pekingská jar	32
5.2	Zhoršenie Čínsko-Vietnamských vzťahov	34
5.3	Politika jedného dieťaťa a jej následky	36
6	Čína za vlády Si Ťin-pchinga.....	38
6.1	Si Ťin-pching a jeho ambície.....	38
6.2	Moderná Čínska zahraničná politika	40
6.3	Jediná Čína	43
6.4	Vojenské schopnosti pre novú éru	47

7	Zahraničné vzťahy číny	50
7.1	Činnosti Číny v rámci inštitúcií globálneho riadenia.....	50
7.2	Vzťahy Číny k ázijsko-pacifickému priestoru	51
7.3	Čína ako rozvíjajúci sa aktér v strednej a východnej Európe.....	52
7.3.1	Čína ako dôležitý aktér vo východnom susedstve Európskej únie..	53
7.4	Vzťahy Číny a NATO	55
7.4.1	Politika NATO pre Áziu.....	55
8	Výsledky.....	57
8.1	Vyhodnotenie	58
8.1.1	Hypotéza 1.....	58
8.1.2	Hypotéza 2	61
9	Diskusia	65
10	Záver	73
11	Seznam použitých zkratok.....	74
12	Seznam použité literatury	75

1 ÚVOD

Čínskej ľudovej republike (ČLR) sa behom necelých ôsmich dekád podarilo povstať z popola druhej svetovej vojny a následnej krvavej občianskej vojny ako svetovej veľmoci a dnes je už braná ako jeden z hlavných hráčov vo veľmocenskom súperení. Ako sa vyvíjala rola ČLR vo svetovej politike, vyvíjala sa aj jej bezpečnostná politika. Tá sa v posledných rokoch stala témou zvyšujúceho sa záujmu – rapídne vylepšovanie Čínskej ľudovej oslobodeneckej armády (PLA), kybernetické útoky, stále väčšia asertivita v medzinárodných záležitostiach, ako aj snaha o rozširovanie vplyvu ČLR v zahraničí, viedli k otázkam ohľadom ambícií ČLR do budúcnosti. V posledných rokoch snaha Číny čo najviac sa angažovať vo svetovej diplomacii a jej masívne investície v krajinách tretieho sveta prezentujú Čínu ako výhodnú alternatívu západu krajinám, ktoré sú závislé na podpore jednej z veľmocí. Čína toho s radosťou využíva a prezentuje sa ako priateľ týchto krajín, ktorý im chce pomôcť a vymaniť ich z koloniálnej nadvlády západu. Tieto investície do rozvoja vplyvu následne môžu viesť k obrovským ekonomickým, politickým aj vojenským výhodám pre Čínu, ale zároveň vedú k priamemu oslabovaniu moci západných krajín, čo môže viesť ku globálnej destabilizácii a potencionálnym konfliktom.

Bezpečnostná politika Čínskej ľudovej republiky je ovplyvnená komplexným systémom rôznych faktorov, ako je jej história, kultúra, politický systém a vzťahy s ostatnými krajinami. Unikátne medzinárodné politické postavenie ČLR, jej interná politika, vzťah so západom a najmä Spojenými štátmi americkými, politika jedinej Číny a rozširovanie čínskej moci v zahraničí predstavujú nové výzvy, hrozby, ale i príležitosti pre ostatné krajiny. Preto je pochopenie historického vývoja, momentálneho stavu a ďalšieho potencionálneho vývoja bezpečnostnej politiky ČLR v budúcnosti

nesmierne dôležité pre politikov, analistov a akademikov, ktorí sa snažia predísť konfliktom a udržať regionálnu a globálnu stabilitu.

Táto diplomová práca popíše vývoj bezpečnostnej politiky Čínskej ľudovej republiky v kontexte jej vzostupu ako veľmoci po druhej svetovej vojne, následne opíše súčasný stav a možné vyhliadky do budúcnosti. Historický vývoj ČĽR a jej bezpečnostnej politiky bude rozdelený do jednotlivých období podľa zásadných udalostí a politických zmien a zvláštny dôraz bude kladený na situáciu za vlády Si Ťin-pchinga a súčasný stav. Ďalej sa táto práca prostredníctvom rozhovorov s vybranými odborníkmi pokúsi analyzovať bezpečnostnú politiku súčasnej Číny, jej vzťah so západom a zhodnotiť pravdepodobnosť hrozby vojny západu s Čínou. Poslaním tejto diplomovej práce je najmä upozorniť na vzrastajúcu hrozbu zo strany Čínskej ľudovej republiky za vlády Si Ťin-pchinga pre Severoatlantickú alianciu (NATO) a tým pádom aj Českú a Slovenskú republiku.

2 CIELE PRÁCE A HYPOTÉZY

Cieľom diplomovej práce je analýza vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny, jej postavenia voči Severoatlantickej aliancii a jej roly vo svete ako jedného z hlavných figurantov vo veľmocenskom súperení. Táto práca v krátkosti popíše niektoré významné etapy historického vývoja Čínskej ľudovej republiky od jej založenia v roku 1949 so zameraním na jej postavenie vo svete a bezpečnostnú politiku, potom sa bude venovať bezpečnostnej politike a rozvoju Číny za vlády Si Ťin-pchinga od roku 2012 až po súčasnosť, pričom sa zhodnotí medzinárodné politické postavenie modernej Číny a poukáže sa na kontext bezpečnostnej politiky a medzinárodného postavenia modernej Číny.

V rámci výskumu táto diplomová práca zistí a zinterpretuje pohľady vybraných odborníkov na súčasnú bezpečnostnú politiku Číny a jej ambície do budúcnosti. Ďalej sa zhodnotí potencionálne súperenie Číny s NATO.

Poslaním predloženej diplomovej práce je pomôcť čitateľovi zorientovať sa v komplexnej téme bezpečnostnej politiky Číny a poukázať na jej trendy a ambície v kontexte čínskej histórie, ďalej interpretovať názory odborníkov na dané téma a poukázať na potencionálnu hrozbu zo strany Čínskej ľudovej republiky pre Severoatlantickú alianciu.

Hypotézy:

Hypotéza 1: Čína a NATO sú v nepriamom politickom konflikte.

Hypotéza 2: Ambície Číny ju vedú smerom k otvorenému konfliktu so Severoatlantickou alianciou.

3 PREHĽAD SÚČASNÉHO STAVU

3.1 Založenie Čínskej ľudovej republiky a jej prvé roky

3.1.1 Občianska vojna v Číne a udalosti naväzujúce na ňu

Komunisti pod vedením Mao Ce-tunga a nacionalisti pod vedením generála Čankajška prestali bojovať a v reakcii na japonskú inváziu do Číny v roku 1937 založili nepríjemnú alianciu. V Číne medzi nimi do tej doby prebiehala 10 rokov násilná občianska vojna. Komunisti a nacionalisti v Číne obnovili svoj spor po porážke Japonska spojencami v roku 1945 a krajina rýchlo zase upadla do brutálnej občianskej vojny. Na prvý pohľad sa zdalo, že Čankajškove jednotky, podporované finančnou a vojenskou podporou zo Spojených štátov, majú navrch. Počas nasledujúcich štyroch rokov si však nacionalisti odcudzili väčšinu čínskej spoločnosti kvôli problémom s riadením a korupciou. Keď sa komunistické sily blížili víťazstvu, nacionalisti začali premiestňovať vojakov a zlaté rezervy na ostrov Taiwan, ktorý je 100 míľ od čínskej pevniny. Po inaugurácii Čínskej ľudovej republiky 1. októbra 1949 v Pekingu potom nacionalisti založili konkurenčnú Čínsku republiku (ROC) ako exilovú vládu na Taiwane. Každý z nich potvrdil svoje právoplatné miesto ako čínsky riadiaci orgán. Rozhodovanie o tom, či nadviazať diplomatické styky s novou komunistickou vládou na pevnine alebo podporiť ich starého priateľa Čankajška, bola ťažká voľba, s ktorou sa americkí lídri zrazu stretli. Trumanova administratíva určitý čas udržiavala diplomatické vzťahy s nacionalistami, kým uznala ČĽR. Napriek svojmu pôvodu v zahraničnej politike sa oficiálny postoj „počkajme a uvidíme“ rýchlo stal spornou otázkou doma. Čínska lobby, silná skupina pronacionalistov pozostávajúca z vydavateľov, obchodníkov, vojenských generálov a republikánskych kongresmanov, medzi nimi aj čerstvý senátor Richard Nixon, obvinila malý počet údajne zradcovských expertov z čínskeho ministerstva zahraničných vecí

z komunizmu a Biely dom, že je k čínskemu komunizmu mäkký. V dôsledku toho vláda vydala bielu knihu Číny. Bola navrhnutá tak, aby dokázala, že nacionalisti boli beznádejne preťažení, ale nakoniec slúžila iba na rozhorčenie zúrivosti kritikov. Senátor Joseph McCarthy využil takzvanú stratu Číny na podporu svojej protikomunistickej rétoriky v 50. rokoch, najmä s podporou čínskej nacionalistickej lobby. V januári 1950 Truman povedal, že Spojené štáty sa nebudú angažovať v prípade ďalšej čínskej občianskej vojny, pričom napriek tlaku zachovali svoju politiku „ruky preč“. Spojené štáty však vyslali námorné sily do Taiwanského prielivu v júni, keď vypukla kórejská vojna v snahe obmedziť vojnu a rýchlo začali poskytovať finančnú a vojenskú podporu nacionalistom. Po novembrovej vojenskej intervencii Číny sa Spojené štáty rozhodne postavili proti Čínskej ľudovej republike a podporili Taiwan. Vzťahy medzi Washingtonom a Pekingom sa nezlepšili ani po skončení kórejskej vojny v roku 1953. Podpísaním Zmluvy o vzájomnej obrane s Čínskou republikou v decembri 1954 Spojené štáty Americké (USA) ubezpečili Čínu, že v prípade útoku budú brániť Taiwan pred pevninskou Čínou. Prehlbujúca sa angažovanosť Spojených štátov vo vojne vo Vietname ešte viac prehĺbila nevraživosť a nedôveru, ktorá definovala väzby medzi oboma krajinami na väčšiu časť dvoch desaťročí (Bray, 2005).

3.1.2 Snaha o rapídnu zmenu Číny podľa komunistických ideálov

Mobilizovanie más - Po desaťročiach zlej vlády, stupňujúcej sa inflácie a vojny dostal čínsky ľud nádej na komunistickú budúcnosť v Maovom prejave z brány Nebeského pokoja 1. októbra 1949, ktorý oznámil založenie Čínskej ľudovej republiky. Zníženie nájomného a prerozdelenie pôdy farmárom na vidieku boli dve národné iniciatívy, ktoré pomohli Maovi získať popularitu medzi roľníkmi, na rozdiel od predchádzajúcej Guomindangovej administratívy Čankajška, ktorá sa spoliehala na podporu čínskych elít.

Registračný preukaz a pridelenie k danwei alebo pracovnej jednotke boli následnými krokmi pri reorganizácii čínskej spoločnosti pod Čínskou komunistickou stranou (ČKS). Tento proces zahŕňal triedenie obrovského počtu obyvateľov Číny do samostatných kategórií, ako sú roľníci, statkári, robotníci, kapitalisti atď. Nasledoval štátny monitoring mnohých aspektov spoločnosti, vrátane potravinových prídeltov, bývania a manželstva. Tieto masívne kampane spočiatku útočili na sociálne neduhy, ako je prostitúcia a závislosť od ópia, ale rýchlo potom sa zamerali na odporcov revolúcie. Počas kórejskej vojny (1950–1953) strana zhromaždila ľudí na obranu spojenca Severnej Kórey pred Organizáciou spojených národov (OSN), ktorú viedli Spojené štáty. Dôvera čínskeho ľudu v stranu a jej radikálnu politiku bola posilnená víťazstvami, ktorých cieľom bolo pozdvihnúť socioekonomický status Číny z feudálneho na socialistický a napokon komunistický (Brown, 2012).

Prvý päťročný plán - Po vzniku ČĽR a ukončení pozemkovej reformy bolo Maovým následným cieľom rozšíriť ekonomiku a priviesť krajinu do priemyselného veku. Mao prijal stratégiu hospodárskeho rastu, ktorá bola vyvinutá v Sovietskom zväze. Verilo sa, že vzostup Sovietskeho národa v 30. rokoch 20. storočia a jeho schopnosť odolať a odraziť úplnú ofenzívu Nemecka v druhej svetovej vojne boli výsledkom série päťročných plánov. Napriek americkému úsiliu o opak dokázal Sovietsky zväz po skončení vojny zvýšiť svoj vplyv v Európe vďaka tomuto triumfu. Dôležitosť robustnej ekonomiky pre globálne postavenie Číny bola niečo, čo Mao rozpoznal už od začiatku. Prvý päťročný plán, ktorý Mao Ce-tung predstavil Číne v roku 1953, bol zameraný na zníženie závislosti od zahraničného dovozu a rýchle zvýšenie produkcie ťažkého priemyslu. Mestské obyvateľstvo aj expanzia priemyslu spoliehali na poľnohospodárske produkty ako obživu (Brennan, 1959).

Primárnym zameraním vývoja bola oceľ. Na konci prvého päťročného plánu bolo štyridsať percent čínskej ocele vyrábaných v severnom meste Anshan v provincii Liaoning. Od roku 1952 do roku 1957 sa výroba ocele vyšplhala z 1,3 milióna ton na 5,2 milióna ton, všetko v rámci päťročného plánu. Výroba ocele šplhala hore aj na základe kolektivizácie poľnohospodárstva a povzbudzovania vidieckeho obyvateľstva, aby zakladalo „záhradné pece“ ako prostriedok na zvýšenie produkcie ocele za hranicami Anshanu. Žiadosť o štvornásobné zvýšenie výroby ocele do konca tohto roka podal ústredný výbor ČKS 1. septembra 1958, keď vrcholil prvý päťročný plán. Mnohí stranícky lídri, najmä v Liaoningu – v štáte, kde sídli oceliareň Anshan, mali pochopiteľne obavy, či dokážu alebo nedokážu dosiahnuť tento poburujúci cieľ. Po vyjadrení svojich názorov v liste bol Liaoningský výbor strany 13. októbra, o mesiac neskôr, vážne reorganizovaný. V kontexte oceliarskej kampane stojí za zmienku, že „neschopnosť Liaoningu dosiahnuť významné výsledky“ bola jedným zo zločinov skupiny protistrany (Brennan, 1959).

Zatiaľ čo prvý päťročný plán bol z ekonomického hľadiska nepochybne úspešný, je evidentné, že niektorí úradníci sfaľovali výstupné údaje, aby unikli následkom, ktorým čelili pravdivejšie authority v Liaoningu. Čistky v Liaoningu sú príkladom sociálnej kontroly, ktorá bola uvalená na širokú verejnosť aj na vodcov strán (Wu, 1994).

Veľký skok vpred - V rokoch 1960 až 1962 prišlo v Číne o život v dôsledku podvýživy približne 30 miliónov ľudí. Jednalo sa o najhorší hladomor v histórii ľudstva. Tejto tragédii sa pritom dalo ľahko predísť. Mao Ce-tungova vízia premeniť Čínu na komunistickú utópiu mala údajne vyvrcholiť v ironicky nazvanom Veľkom skoku vpred. Predseda Mao Ce-tung začal extrémny program v roku 1958 s cieľom dosiahnuť dokonalý komunizmus pred Sovietskym zväzom a priemyselne predbehnúť Veľkú Britániu, rodisko

priemyselnej revolúcie. Princípom bolo premeniť primárne pôdohospodársky založenú Čínu na priemyselnú spoločnosť prostredníctvom založenia takzvaných ľudových komún. Maove ciele však boli extrémne vysoké a lokálni politici, ktorí sa báli, že v prípade ich neprekonania budú označení za nepriateľov štátu sa medzi sebou prebiehali v tom, kto splní a dokonca až predbehne Maove kvóty. Výsledkom bolo to, že lokálne authority farmárom brali všetky zásoby do bodu, kedy farmári umierali od hladu. Napriek očakávaniu rekordnej produktivity takmer jeden z dvadsiatich Číňanov zomrel od hladu v dôsledku nekontrolovateľných podvodov a zastrásovania spôsobeného horlivým prenasledovaním nedosiahnuteľných cieľov (Brown, 2012).

3.1.3 Upevnenie Číny ako mocnosti prostredníctvom lokálnych konfliktov

Konflikt s Tibetom – Čína anexovala Tibet 24. októbra 1952 po sérii udalostí končiacich čínskou inváziou. Tibet si síce spočiatku zachoval svoju vládu a sociálnu štruktúru, po tibetskom povstaní v roku 1959 o nich ale prišiel. Skutočnosť, že ČĽR a tibetská exilová vláda majú rozdielne názory na povahu historických väzieb týchto dvoch krajín s Tibetom, sa odráža v spornej povahe tejto témy. Obe frakcie súperia v tom, kto si nárokuje historický príbeh za svoj vlastný, pretože majú rozdielne názory na to, čo sa stalo v minulosti. Lídri Pekingu a Dharamsaly odmietajú ustúpiť od svojich vlastných naratívov, a to aj napriek predchádzajúcemu sľubu Dalajlámu, že budú rešpektovať ustanovenia čínskej ústavy o autonómii Tibetu výmenou za skutočnú nezávislosť. Kvôli rozdielnym názorom sa obe strany neposúvajú vpred v úsilí nájsť spoločnú reč a ukončiť etnické násilie (Davis, 2007).

Tibet je jedinečná etnická krajina s jedinečnou kultúrou, jazykom a históriou. Viac ako storočie mala užšie väzby s Indiou ako s Čínou. Vedúci predstavitelia komunistickej strany v Pekingu ale tvrdia, že Tibet bol podstatnou súčasťou Číny buď za dynastie Tang (8. storočie), alebo za dynastie Yuan (13. storočie), ktorú ovládali Mongoli. Vlastné historické príbehy ČLR sú však rozdelené na presný rok, kedy sa Tibet údajne pripojil k Číne. Čínska biela kniha z roku 1992 predstavuje historický záznam sobáša tibetského kráľa Srongtsen Gampa a čínskej kráľovskej princeznej Wencheng v roku 641 n. l. ako prelomový bod v histórii tibetského a čínskeho národa. Čínska ľudová republika ďalej tvrdí, že od 13. storočia čínska centrálna vláda udržiavala účinnú a nespochybniteľnú vládu nad celým Tibetom vyberaním daní, rozmiestňovaním vojsk a menovaním úradníkov. ČLR sa snažila dokázať, že udelenie čestných titulov dalajlámovi a pančenlámovi cisármi Čching predstavovalo oficiálne vyhlásenie čínskeho súdu o politickom a náboženskom postavení tibetských vodcov v Tibete. Čínska vláda tiež označila úrad Ambana alebo rezidenčného komisára v Tibete súdu Qing za primárny symbol čínskej authority nad Tibetom (Tsering, 2017).

Vojna v Kórei – Táto vojna vypukla krátko po ovládnutí Číny komunistami a otvorené boje trvali od 25. júna 1950 do 27. júla 1953, pričom ČLR do vojny vstúpila priamo 19. októbra 1950 na strane Severnej Kórei po tom, čo videla obrovské a rýchle pokroky OSN. Podľa Matthewa B. Ridgwaya, veliteľa ôsmej armády v Kórei, ktorý nahradil Douglasa MacArthura vo funkcii veliteľa síl OSN v Kórei po Douglasovom odvolaní z velenia, to zmenilo spôsob, akým Spojené štáty vedú vojny. Opisuje, ako veľmi sa mýlili, keď sa pokúšali založiť svoj prístup na zámeroch nepriateľa, a nie na jeho schopnostiach, čo ich viedlo k nesprávnemu odhadu ich zámerov. Napriek vedomiu, že Čína by mohla rýchlo splniť svoj sľub zasahovať do Kórey, MacArthur a jeho priaznivci bagatelizovali nebezpečenstvo. Ich činy však boli založené na predstave,

že žiadny veliteľ so zdravým rozumom by v danom období nenasadil svoje jednotky južne od rieky Yalu, ktorá rozdeľuje Severnú Kóreu a Čínu (Nishi, 2003).

Štatistiky ukazujú, že počas trojročnej vojny zomreli viac ako štyri milióny ľudí, pričom viac ako dva milióny obetí boli civilisti – čo je väčší podiel ako v druhej svetovej vojne alebo vo Vietname. Južná Kórea utrpela 1 312 836 obetí vrátane 415 004 úmrtí; V kórejskom divadle bolo zabitých 36 940 Američanov. V bojoch boli zabití dva milióny Severokórejčanov, zatiaľ čo odhadom bolo zabitých 900 000 čínskych vojakov (Cumings, 2011).

S výnimkou kórejskej vojny bolo v súčasnej dobe medzi Čínou a USA veľmi málo priamych konfliktov. V súčasnosti Spojené štáty, dominujúca mocnosť, čelia novej hrozbe rastúcej vojenskej sily Číny. Spojené štáty posunuli úlohu Číny z úlohy chybného partnera na úlohu kľúčového protivníka. Existuje veľa štúdií o relatívnych silných stránkach vojenských jednotiek týchto dvoch národov, aby bolo možné predpovedať výsledok potenciálneho konfliktu. Poučiť sa z minulých chýb je najistejšia metóda, ako sa im v budúcnosti vyhnúť. Napriek pôvodnému rozhodnutiu Číny zostať mimo konfliktu sa jej armáda nakoniec stala chrbticou vojenskej sily Severnej Kórey. Dobrovoľná čínska armáda a najmocnejšia sila na svete, Spojené štáty americké, nedokázali prelomiť patovú situáciu v tomto konflikte. V dôsledku výsledku vojny sa západné vnímanie Číny zmenilo a USA prehodnotili svoju politiku ďalekého východu, pričom si uvedomili, že si nemôžu dovoliť ohroziť svoju ekonomickú a vojenskú dominanciu vo východnej Ázii. USA vidia Japonsko, Južnú Kóreu a Taiwan ako kľúčových spojencov v snahe udržať na uzde čínsku politiku „Červenej Číny“ (Tirman, 2011).

Kríza v Taiwanskom prielive - 30. júna 1958 bola túžba čínskych komunistov obnoviť rokovania čínsko-amerických veľvyslancov prvým náznakom potenciálneho konfliktu v Taiwanskom prielive. Letecké konfrontácie nad Taiwanským prielivom a čínskou pevninou vyvolali prvú vojenskú akciu koncom júla. Čínski nacionalisti začali obávať, že by komunisti mohli zaútočiť na pobrežné ostrovy. Okrem toho, že žiadali o zásielku amerických rakiet Sidewinder a naliehali na USA, aby sa formálne zaviazali k obrane ostrovov, chceli aj novú vojenskú techniku. Napriek tomu, že sa Washington vyhýbal verejnému prísľubu chrániť Quemoy, zvýšil vojenskú pomoc centrálnej čínskej vláde a začal s rozsiahlymi prípravami na stret v Taiwanskom prielive. Oficiálny postoj USA bol taký, že pri obrane pobrežných ostrovov prispievajú len vtedy, ak to bude absolútne nevyhnutné na zaistenie bezpečnosti Taiwanu. Na druhej strane americkí predstavitelia na mieste dostali zelenú, aby pomohli ROC pripraviť sa na obranu ostrovov, a boli vedení k presvedčeniu, že jadrové zbrane môžu odolať všetkému. Washingtonské úrady sa začiatkom augusta začali obávať krízy, ale neočakávali, že čínski komunisti podniknú veľký vojenský úder. Ešte naliehavejšia bola potreba poslať čínskym komunistom diplomatickú správu, v ktorej sa oznamuje, že Spojené štáty nebudú stáť bokom, kým Quemoy padne. Na úrovni tesne pod prezidentským úradom padlo 22. augusta rozhodnutie, že USA pomôžu pri obrane Offshore Islands v prípade útoku. Verejné vyhlásenie načrtávajúce postoj Spojených štátov by bolo zverejnené prostredníctvom výmeny listov medzi ministrom zahraničných vecí Dullesom a zástupcom Thomasom Morganom v snahe odradiť komunistickú inváziu, čo sa im nakoniec podarilo (Halperin, 1966).

4 IDEOLOGICKÉ A STRATEGICKÉ ZMENY V ŠESŤDESIATYCH ROKOCH

4.1 Rozpad Čínsko-Sovietských vzťahov a dopad na Čínsku bezpečnostnú politiku

Čína a Sovietsky zväz mali komplikovaný vzťah, ktorý sa začal pred rokom 1950 a trval až do roku 1960. Všetko sa začalo v roku 1950 pomalým, ale stabilným vytváraním úzkeho spojenectva a skončilo sa metodickým rozpadom. Udalosti ako podpísanie čínsko-sovietskej zmluvy o priateľstve, aliancii a vzájomnej pomoci, kórejská vojna, 20. zjazd Komunistickej strany Sovietskeho zväzu a poľsko-maďarský incident boli významnými katalyzátormi tohto zmeniť. Pretrvávajúce snahy Sovietskeho zväzu využiť mäkkú silu na ovplyvňovanie aktivít ČKS boli výrazne ovplyvnené týmito udalosťami, ktoré následne ovplyvnili čínsko-sovietske vzťahy. Čína a Sovietsky zväz mali zásadne odlišné rozvojové ciele, hlavné ciele a ideologické smerovanie, čo viedlo k neprekonateľnej roztržke v ich partnerstve a nakoniec k rozpadu. Nie všetky problémy boli na úrovni povrchu; iné mali hlbší, nezlučiteľný pôvod. Zo spojenectva skĺzol vzťah do vzájomnej nedôvery a následne do vojenského napätia. Tento úpadok bol v zásade spôsobený ideologickými nezhodami, ktoré boli umocnené Mao Ce-tungovým presvedčením, že Sovietsi praktizujú revizionizmus. Ideologické rozkoly v oboch národoch prehľbovali protichodné osobnosti prezidentov (Fu, 2023).

Počiatkové naviazanie priateľských vzťahov medzi Čínou a Sovietskym zväzom - Až v roku 1950 Sovietsky zväz oficiálne prerušil vzťahy s čínskym nacionalistickým režimom. Sovietsi chceli použiť mäkkú silu, aby presvedčili ČKS a spojili ich s nacionalistami, pretože si mysleli, že ČKS môže potom ľahko

prevziať čínsku vládu. Aby Sovietsky zväz získal suverenitu, použil verbálny a neverbálny nátlak, aby prinútil ČKS zúčastniť sa diskusií o Chungkingu. Stalin bol skeptický voči ČKS a myslel si, že Mao Ce-tung sa môže stať „Titom Ázie“, pretože je nepredvídateľný a koná nezávisle. Tieto pochybnosti sa však v nasledujúcich rokoch začali vytrácať, v nemalej miere kvôli Maovej jednostrannej stratégii a zahraničnému vývoju, ktorý fungoval v prospech ČKS. Výsledkom tohto kroku bolo, že Sovieti začali prehodnocovať svoj postoj. Čína a Sovietsky zväz podpísali v roku 1950 čínsko-sovietsku zmluvu o priateľstve, aliancii a vzájomnej pomoci a doplnkovú dohodu, čím vytvorili svoje partnerstvo. Podľa niektorých akademikov profitovala z tejto dohody buď Čína, alebo obe strany. Napriek tomu bolo na ceste veľa nerovností; zmluva bola neustále revidovaná oboma stranami. Neochota Sovietskeho zväzu voči ČKS sa v tomto období naplno prejavila, napriek tomu, že tieto zmeny neboli podstatné. Každá strana dala trochu, ale nič to nenapravilo a iba pripravilo pôdu pre ďalšie boje. Zatiaľ čo sa Čína snažila získať späť svoju suverenitu, Sovietsky zväz bol odhodlaný presadzovať svoje vlastné záujmy v Číne podľa Jaltskej dohody. Nerovnaké zmluvné podmienky boli výsledkom relatívnej sily národov a ich rozdielnej úrovne rozvoja (Karneev, 2023).

Spory o sovietske a čínske územie a o suverenitu vyostřila Dodatková dohoda, ktorá bola následne rozložená. Sledovanie a interpretácia konkrétnych konceptov boli v zásade v rozpore. Čína bola proti spojeniu so Sovietskym zväzom, zatiaľ čo Sovietsky zväz presadzoval zjednotenie a minimalizoval význam suverenity. Začlenenie slovného spojenia „aliancia“ do paktu bolo sovietskou požiadavkou, no Číňania to nepovažovali za vyhlásenie úplnej sovietskej integrácie. Tento rozdiel v názoroch, spolu s nepochopením a zlým hodnotením cieľov Číny zo strany Sovietskeho zväzu, ukázali, že Čína v dôsledku úspechov Číny získala určitú dôveru v prvú. Túžba Sovietskeho zväzu získať kontrolu nad ČKS prehĺbila už existujúci rozkol medzi týmito

dvoma krajinami, čím sa čínsko-sovietska aliancia stala vo svojej podstate nestabilnou. Čínsko-sovietske vzťahy dosiahli bod obratu v roku 1953. „Fáza medových týždňov“, počas ktorej tieto dva národy spolupracovali proti americkému imperializmu a posilnili svoju vojenskú spoluprácu, dosiahla svoj zenit počas kórejskej vojny. Okrem uistenia Stalina o pravdivosti ČKS, rozhodnutie Mao Ce-tunga poslať vojakov do Kórey posilnilo politické a ekonomické základy aliancie. Po tomto vývoji nasledovalo niekoľko druhov sovietskej pomoci. Stabilita postavenia Číny a príťažlivosť technickej, ekonomickej a vojenskej pomoci Sovietskeho zväzu počas čínskeho vojenského nasadenia v kórejskej vojne tak výrazne prispeli k rastu čínsko-sovietskych väzieb. Pomoc, ktorá bola poskytnutá, však v niektorých prípadoch zaostávala za očakávaniami ČKS a ČKS bola nešťastná z dôvodu nerovnosti, ktorá bola týmto podporným programom vlastná (Shen, 2020).

Trhlina v čínsko-sovietských vzťahoch – Po prvotnom štádiu priateľstva, kedy Čína využívala mimo iné Sovietsku pomoc vo forme technológií, vedcov a špecialistov sa Čína začala vzdialovať od Sovietskeho zväzu v snahe zabrániť tomu, aby sa zmenila na sovietsky satelitný štát. K veľkej zmene vedenia došlo v sovietskej komunistickej strane počas Chruščovovho pôsobenia vo funkcii tajomníka strany počas 20. zjazdu v roku 1956. Na túto konferenciu Chruščov tajne predložil správu s názvom „O kulte jednotlivca a jeho dôsledkoch“, v ktorej nový sovietsky vodca vyčítal Stalinovu politiku, najmä veľké čistky a kult osobnosti. Keďže táto akcia naznačovala Chruščovovu tendenciu odkloniť sa od stalinistických ideálov, prispela k prehĺbeniu priepasti medzi Sovietskym zväzom a Čínou. Niektorí ruskí a americkí vedci si myslia, že Chruščov konal vecne informovaným spôsobom, zatiaľ čo iní si myslia, že zmaril postup októbrovej revolúcie a zišiel z marxisticko-leninskej cesty. Mao si myslel, že Chruščov sa Stalinovi nevyrovná. Hoci bolo správne kritizovať kult osobnosti, Čínska komunistická strana (ČKS) tvrdila,

že Stalinove úspechy by sa nemali ignorovať, na rozdiel od Chruščovovho úplného odsúdenia Stalina. Komunistický tábor bol už hlboko rozdelený predtým, ako ho tento konflikt ešte viac zlomil. Výsledkom 20. zjazdu komunistickej strany Sovietskeho zväzu v roku 1956 bol poľsko-maďarský incident. Sovietsky zväz sa pokúsil zasiahnuť, pretože Poľsko chcelo vytvoriť novú komunistickú cestu. Napriek tomu Poľsko dokázalo ich pokusy účinne prekaziť. Maďarsko, ktoré tiež chcelo novú cestu komunizmu, bolo týmto trendom zasiahnuté. Ale na rozdiel od Poľska bola maďarská vláda rýchlo zosadená a jej moc naštrbená, keď Sovietsky zväz spustil dve brutálne vojenské operácie a zásahy. Nakoniec bolo dosiahnuté prímerie a bola ustanovená koaličná vláda zahŕňajúca mnoho strán. Americký časopis New York Herald Tribune vtedy o incidente napísal, že Sovietska opatrnosť v Poľsku bola výsledkom väzieb s Čínou. V tom čase boli totižto Sovietsky zväz a Čína zapojené do svojich vlastných záujmov. Čína dúfala, že Sovietsky zväz napraví vzťahy s Poľskom, aby udržal socialistický tábor, ktorý bol pre obe krajiny spoločným základom. ČKS však vnímala postup Sovietskeho zväzu v poľsko-maďarskom konflikte ako poznamenaný niekoľkými chybami. Napriek ideologickým nezhodám bola ČKS politicky nápomocná Sovietom v krízach v Poľsku a Maďarsku. Nezhody boli ďalej odhalené počas Moskovskej konferencie v roku 1957. Stanovený cieľ konferencie spojiť ľudí sa ukázal ako boj o vedenie v rámci socialistickej výstavby, napriek jej najlepším úmyslom. Táto téma bola zdrojom sporov medzi čínskou a sovietskou stranou, čo viedlo k mnohým zmenám čínskeho textu predtým, ako bol definitívne schválený. Napriek najlepším úmyslom Číny bol Sovietsky zväz nespokojný s odlišnými názormi, aj keď Čína podpísala Moskovskú deklaráciu na ochranu socialistického tábora ako celku. V tomto bode sa začala politická roztržka medzi oboma krajinami. Regionálne projekty vyvolávali dojem spolupráce medzi národmi, ale nezhody sa objavili, keď Sovieti navrhli iniciatívy vojenskej

spolupráce. Vzhľadom na zvýšenú citlivosť ČKS na vojenskú suverenitu, situácia na hranici pripravila pôdu pre budúce hraničné spory (Fu, 2023).

4.2 Nukleárny vývoj

Lahká a efektívna jadrová stratégia, nešírenie a zákaz prvého použitia, to všetko sú princípy čínskej jadrovej politiky od roku 1964. Čína vyvinula jadrový arzenál charakterizovaný minimalizmom ako výsledok tohto zmýšľania. V jadrovej politike sa všeobecne presadzuje názor, že menšie jadrové arzenály sú podstatne slabšie ako väčšie kvôli nerovnováhe síl. Keďže iná krajina môže spustiť odzbrojujúci prvý úder a ponechať ČĽR otvorenú zničeniu alebo nátlaku, zraniteľnosť sa stáva veľkým problémom pre mocnosti, ako je Čína. Je možné, že čínske jadrové zbrane môžu byť zneutralizované kvôli tejto nerovnováhe a ich zlej doktríne. Nie je však možné jednoznačne určiť, do akej miery je Čína zraniteľná voči prvému útoku. Myšlienku prvého jadrového úderu mnohí považujú za menej pravdepodobnú, pretože závislosť medzi USA (pre ČĽR prakticky jediná reálna hrozba) a Čínou sa aj napriek všetkým problémom posilňuje (Bin, 2009).

- **Doktrína** - Funkciu a rozmiestnenie jadrových zbraní vo vnútri štátu definuje doktrína, či už obranná alebo útočná. Pochopenie národnej zraniteľnosti si vyžaduje zváženie všetkých aspektov jadrovej pozície vrátane velenia a riadenia, rozmiestnenia, financovania, veľkosti a typu arzenálu a ďalších. Výsledkom slabej jadrovej doktríny je slabý jadrový stav, zatiaľ čo pre silnú ideológiu platí opak (Fravel, 2019).
- **Vývoj** - Tempo a povaha rozvoja štátu vo vzťahu k jeho jadrovému arzenálu sa nazýva rozvoj. Rovnako ako teória, aj vývoj podlieha zmenám. Medzinárodné spoločenstvo môže posúdiť pravdivosť

vyjadreného postoja štátu a veľkosť jadrového arzenálu tak, že sa pozrie na pravidelnosť, veľkosť a šírku výdavkov vynaložených na vývoj jadrového arzenálu. V dôsledku toho je rozvoj širokou oblasťou pri posudzovaní zraniteľnosti štátu; môže zahŕňať všetko od rastu veľkosti cez nové raketové systémy až po byrokratické zmeny. V súlade s tým sa pri hodnotení súčasných jadrových schopností Číny v literatúre zdôrazňuje pokrok. Pri formovaní Druhého delostrelectva – predchodcu súčasných raketových síl Ludovej oslobodzovacej armády a organizácie zodpovednej za národný jadrový arzenál – sa kládol dôraz na budovanie raketových základní a súvisiacej infraštruktúry. Tieto postupy však nedokázali zájsť tak ďaleko, ako by mohli. Medzi kritické slabiny, ktoré ovplyvnia Čínu v budúcnosti, patrí nedostatok výskumu v oblasti jadrovej vojny, protisíl a bojových zbraní (Fravel, 2019).

4.3 Regionálne bezpečnostné výzvy

Vojna s Indiou - *„Víkazní bojovníci najprv vyhrávajú a potom idú do vojny, zatiaľ čo porazení bojovníci idú najprv do vojny a potom sa snažia vyhrať“*, to je to, čo údajne tvrdil už Sun Zi. Vzhľadom na nedostatočnú prípravu Džaváharlala Nehrúa, keď inicioval nepriateľské akcie s ČĽR, je toto vyhlásenie primerane aplikovateľné na vojnu na čínsko-indických hraniciach v roku 1962. V zjavnom pokuse ochrániť svoj názor na indickú územnú celistvosť, premiér Nehru schválil použitie sily proti jednotkám Čínskej ľudovej republiky v Ladaku, južne od McMahonovej línie, 9. októbra 1962 (Eekelen 1967). V reakcii na to ČĽR spustila 20. októbra 1962 smrtiaci útok, ktorý indické jednotky doslova prevalcoval. 16. novembra 1962 Číňania spustili svoj druhý nápor, ktorý ukončil indickú prítomnosť v oblasti. ČĽR potom ustúpila 20 km za líniu skutočnej kontroly po vyhlásení jednostranného prímeria 21. novembra 1962. K ďalším ozbrojeným konfliktom nedošlo. V porovnaní s 3 120 zabitými, 3 100 zajatými

a 1 000 zranenými v indickej armáde utrpela ČĽR po tejto relatívne malej bitke 1 400 strát. Je ale otázkou, prečo bolo potrebné, aby sa Čína a India zapojili do krátkého vojenského konfliktu, keď ostatné krajiny obklopujúce Čínu mierovou cestou vyriešili svoje hraničné spory. Tvrdenie Zhou Enlai, že Čína použije iba mierové prostriedky a nepovolí žiadne iné spôsoby pri urovnávaní hraničných sporov a predtým srdečné a priateľské podmienky čínsko-indických väzieb robia túto tému obzvlášť mäťúcou (Aldo, 2009).

Zapojenie Číny a Sovietskeho zväzu vo Vietnamskej vojne - Pohľad na dôvody vojny vo Vietname z čínskej aj sovietskej perspektívy ukazuje, že existovali širšie ťažkosti, ktoré podnietili ich konkurenciu vo Vietname. Komunistické vedenie v niekoľkých bodoch počas Maovej vlády využívalo zahraničnú politiku na dosiahnutie skrytých domácich cieľov (Zhai, 2000).

Podľa Zhai (2000) mal byť Veľký skok vpred poháňaný krízou v Taiwanskom úžine v roku 1958 a podľa Jamesa Gao (2004) bola kampaň „Odolanie Amerike, pomoc Kórei“ kľúčová pri víťazstve komunizmu. Ciele zahraničnej politiky zamerané na dosiahnutie cieľov domácej politiky teda zahŕňali kampane „Tretí front“, „Odolanie Amerike, pomoc Kórei“ z roku 1964, ktoré všetky pomohli vybudovať impulz pre nepretržitú revolúciu vedúcu ku kultúrnej revolúcii. Pokiaľ ide o nutkanie zaviesť nekonečnú revolúciu doma, čínska angažovanosť vo Vietname je len jedným príznakom väčšieho problému. Rovnako dôležitým problémom bolo okrem využívania zahraničnej politiky na dosiahnutie domácich cieľov aj zabránenie obklúčenia Číny.

Podľa Zhai (2000) obávajúce čínske vodcov z obklúčenia sponzorovaného USA ich prinútilo oceniť geopolitickú hodnotu Vietnamu, keďže Spojené štáty mali v 60. rokoch 20. storočia jednotky umiestnené v Južnej Kórei, Japonsku, Taiwane, na Filipínach a v Južnom Vietname. Peking v roku 1965 poslal

do Vietnamu až 170 000 vojakov, aby zabránil americkým silám v invázii na čínske územie po obavách, že vojna vo Vietname, ktorá sa zintenzívnila po incidente v Tonkinskom zálive v roku 1964, by sa mohla preniesť aj do južnej Číny. Pred prípadným posunom zamerania od zabránenia obklúčenia USA k zabráneniu sovietskeho bloku úplne obklúčiť zemeguľu, obavy Číny o bezpečnosť podnietili jej vojenskú angažovanosť vo Vietname. Sinosovietska aliancia bola hlavnou bezpečnostnou otázkou Sovietskeho zväzu počas ranej studenej vojny a expanzívnej politiky Spojených štátov v západnej Európe a východnej Ázii. Takže hlavným cieľom sovietskej stratégie v Ázii bolo vytvoriť koalíciu priateľov schopných odolať americkej dominancii. Pôvodné odôvodnenie podpory ČKS obsahovalo práve tento bod. Aj keď je pravda, že Moskva ozbrojila Hanoj, aby zostala v diplomatickej hre v Indočíne, ako zdôrazňuje Lüthi (2009), motivácia Moskvy súťažiť s Čínou vo Vietname siahala ďaleko za tento región Ázie. Čínsko-sovietske súperenie vo Vietname malo dôvody, ktoré nemali nič spoločné s Indočínou.

Pohraničný konflikt so Sovietským zväzom - V prvých dňoch studenej vojny väčšina Američanov považovala Sovietsky zväz a Čínu za dve strany tej istej komunistickej mince, a nie za dva nezávislé štáty. Vláda Spojených štátov nechápala, aké rozbité boli vzťahy komunistických supervelmocí, kým medzi nimi nevypukol konflikt. Sovietsky zväz a (ČKS) zažili prvé napäté chvíle v 30. rokoch, keď Moskva namiesto Mao Ce-tunga podporovala Čankajška. Podpísaním Zmluvy o priateľstve, aliancii a vzájomnej pomoci so Sovietskym zväzom v roku 1950 ale poskytol Mao Ce-tung Číne určitú ochranu pred americkou politickou expanziou. Napätie v čínsko-sovietskej spolupráci však bolo zjavné takmer okamžite. Správna metóda komunistického rastu, vhodný prístup k jednaniu so Západom a tempo rozvoja sa začali medzi Moskvou a Pekingom v polovici 50. rokov rozchádzať. Sovietsky zväz v tej dobe začal uvažovať o mierovom spolužití s Amerikou, zatiaľ čo Čína chcela

naďalej útočiť na imperialistické krajiny. Ideologické nezhody rýchlo prerástli do územného a kontrolného boja medzi Sovietskym zväzom a Čínou o komunistické satelitné vlády. Moskva a Peking prestali používať jemnú kritiku a začiatkom 60. rokov si v tlači začali otvorene vymieňať urážky. Moskva sa pomstila tým, že stiahla tisíce sovietskych poradcov z Číny a prerušila ekonomickú a vojenskú pomoc svojmu bývalému partnerovi, keď Peking v apríli 1960 otvorene kritizoval sovietske vedenie ako revizionistické. Sovieti ďalej podporovali Indiu. Počas 60. rokov sa napätie medzi Sovietskym zväzom a Čínou len stupňovalo. Po sovietskej invázii do Československa v roku 1968 a následnom presadzovaní práva Moskvy zasahovať do iných komunistických vlád, aby ich chránila pred antikomunistickými živlami, vznikli medzi pekingskou elitou obavy, že ďalším cieľom môže byť Čína. V marci 1969 napätie dosiahlo vrchol pri rieke Ussuri, ktorá slúžila ako voľne definovaná hranica medzi Sovietskym zväzom a severovýchodnou Čínou. K ťažkým stratám došlo 2. a 15. marca, keď sa štvanie na hraniciach zmenilo na prestrelku. Obe strany prispeli k veľkému nahromadeniu armády v oblasti, keďže ozbrojené potýčky pretrvávali počas jari a leta. Jadrová vojna medzi Ruskom a Čínou sa rýsovala na obzore niekoľko desiatich mesiacov, kým sa celý svet prizeral. V rámci prípravy na potenciálny jadrový útok Čína vybudovala rozsiahlu sieť tunelov a bunkrov, zatiaľ čo Moskva opakovane vyvolávala vyhladky na preventívny útok na čínske jadrové zariadenia. Našťastie sa v septembri 1969 v Pekingu stretli premiéri Kosygin zo Sovietskeho zväzu a Zhou Enlai z Číny, aby diplomaticky urovnali pohraničnú situáciu. Zhou a Mao Ce-tung boli silne podnietení sovietskou hrozbou prehodnotiť geopolitickú politiku Číny. Boli si vedomí toho, že čínska armáda nemôže konkurovať armáde Sovietskeho zväzu v prípade rozsiahleho konfliktu. Ďalej to bola účasť USA vo Vietname a nastupujúca Nixonova vláda vo Washingtone, ktorej politika voči Číne bola prinajlepšom nejasná. Peking začal vnímať lepšie vzťahy s USA ako najväčšiu možnosť ochrany bezpečnosti

Číny, keďže čelil hroznej možnosti vojny na dvoch frontoch. Podľa Mao bolo lepšie spojiť sa s nepriateľom ďaleko, aby sa mohlo bojovať s protivníkom pri bráne. Súbežne vo Washingtone, keď sa ukázala závažnosť čínsko-sovietskeho rozdelenia, Nixon a Kissinger prišli na to, že môžu využiť konflikt Moskvy s Pekingom na vytvorenie priaznivých vzťahov s oboma krajinami. Čínsko-sovietske rozdelenie bolo hlavným parametrom pozoruhodného zmierenia medzi Čínou a Spojenými štátmi, ktoré si vo februári 1972 získalo celosvetovú pozornosť (Shen, 2020).

4.4 Kultúrna revolúcia

Cieľom kultúrnej revolúcie malo byť upevnenie čínskeho komunizmu odstránením zvyškov kapitalizmu, ako aj tradičných čínskych hodnôt z modernej čínskej spoločnosti. V roku 1966 Mao najal radikálne skupiny mládeže, aby odstránili nesúhlasné názory na jeho programy. To má mimo iné významný vplyv na diplomatické vzťahy Číny. Ľudia sa stávajú viac xenofóbnymi. Pre radikálnu mládež bolo všetko cudzie krmivom pre konflikty. Diplomati z Číny sa pokúsili demonštrovať svoju vernosť Maovi, keď ich povolali domov študovať a boli podozriví. Ich premena na revolučných aktivistov vážne poškodila diplomatické vzťahy Číny. V reakcii na rastúcu anarchiu v Číne poslal Sovietsky zväz jednotky na hranice krajiny a vo svojich médiách falošne tvrdil, že podporuje čínskych protimaovských povstalcov. Hraničná potýčka v roku 1969 takmer spôsobila rozsiahlu vojnu medzi týmito dvoma národmi. Sovietske vedenie uvažovalo o útoku na Čínu, ktorý mohol zahŕňať okupáciu Sin-ťiang a severovýchodu krajiny a dosadenie protimaovských čínskych komunistov za vládcov. Na rozdiel od Spojených štátov v tej dobe predstavoval Sovietsky zväz pre Maovu revolúciu oveľa väčšie nebezpečenstvo. Kultúrna revolúcie síce úplne nedosiahla svoje ciele, podarilo sa jej ale skonsolidovať Maovu moc (Garver, 2016).

5 OBDOBIE OD SEDEMDESIATYCH ROKOV DO NÁSTUPU XI JINPINGA K MOCI

5.1 Pekingská jar

Počas histórie Číny sa intelektuálna trieda považovala za strážcu a správcu neoceniteľného národného dedičstva. Aj keď museli prekonať mnohé prekážky, intelektuáli vytrvali, pretože vedeli, že ak budú uznávaní ako špičkoví akademici, budú odmenení prestížou, ctou a trvalou reputáciou. Ideológia má významnú úlohu pri formovaní spôsobu, akým čínski komunisti vidia akademikov. Myslitelia boli degradovaní do stavu roľníkov a robotníkov, zatiaľ čo intelektuáli boli degradovaní do stavu produktov feudálnej a buržoáznej vzdelanosti, ktorí udržiavali buržoáznu ideológiu. Myšlienkou komunizmu bolo „*absorbovať a reformovať*“ vzdelaných ľudí. Aby sa intelektuáli „*očistili*“ od buržoáznych postojov a myšlienok, museli podstúpiť rozsiahlu prestavbu myslenia. „*Politické štúdium*“ a „*prevýchova*“ boli jedny z prvých, jemnejších krokov v procese renovácie. Postupom 50. rokov sa program stal represívnejším, nútil intelektuálov zapojiť sa do triedneho boja za pozemkovú reformu a organizoval útoky na akademikov, umelcov a autorov zo všetkých oblastí života. Vyžadovali sa od nich autobiografie, ktoré podrobne popisovali konzervatívnu výchovu a vzdelanie intelektuálov, identifikovali ich ideologické nedostatky a priznali svoje slabosti, najmä od tých, ktorí navštevovali západné univerzity alebo pracovali pre západné spoločnosti. Poľsko a Maďarsko tvrdo zasiahli nepokoje, ktoré nasledovali po Chruščovovom prejave v roku 1956, v ktorom kritizoval Stalina. Z tohto dôvodu bol Mao znepokojený a rozhodol sa dať na návrh premiéra Zhou Enlai na uvoľnenie obmedzení komunistickej strany pre akademikov. „*Nech kvitne sto kvetov, sto myšlienkových prúdov zápasí*“ bolo heslo, ktoré z toho vzišlo. Podľa Maa by intelektuáli dostali neobmedzený

prejav. Ale konečný záver bol ohromujúci a nečakaný. Len čo sa intelektuáli mohli slobodne vyjadrovať, vrhli sa na represívne opatrenia, ktoré podstúpili, so spríškou ostrých komentárov a silných obvinení. Zatiaľ čo niektorí dodržali svoje slovo a popreli, že by sa priznali pod tlakom, iní verejne kritizovali komunistickú stranu a jej vedenie. Administratíva sa rozhodla prestať „rozkvitať a súťažiť“, aby zabránila závažnejšej erupcii výbušných myšlienok a emócií. Intelektuáli boli nielen potláčaní, ale boli vystavení ešte prísnejším nariadeniam v dôsledku protipravicovej kampane, ktorá označila otvorených oponentov za pravičiarov. Podnecovaní Maovým odsúdením akademikov sa mladí radikáli v celej krajine zapojili do boja proti intelektuálom počas kultúrnej revolúcie. Bolo tam veľa šikanovania, zahanbovania a mučenia a študenti boli povzbudzovaní, aby pľuli a udreli svojich profesorov. Tragickým výsledkom bolo, že niekoľko pedagógov si vzalo život. Ľudia, ktorí neboli zreformovaní, boli premiestnení do vidieckych oblastí alebo do kádrových škôl 7. mája. Intelektuálna trieda sa začala presadzovať po Maovom zániku a odmietnutí extrémnej pravice. V novembri 1978 bolo iniciované hnutie známe ako Pekingská jar. Na takzvanom pekingskom múre demokracie boli vystavené obrovské plagáty odsudzujúce komunistickú vládu. Piatu modernizáciu pridali lídri hnutia ku konceptu modernizácie; táto modernizácia výslovne uprednostňovala ľudské práva, slobodu a demokraciu. Hoci hnutie Pekingská jar netrvalo dlho, čínski intelektuáli sa organizovali a bojovali za slobodu a demokraciu v Číne, Hong Kongu a USA. Na jar roku 1989 sa na pekingskom Námestí nebeského pokoja konalo masívne zhromaždenie za demokraciu. Zhromaždenia sa zúčastnili ľudia z rôznych spoločenských vrstiev, v popredí však boli univerzitní študenti, ktorí požadovali lepšie pridelovanie financií na vzdelávanie a bojovali proti korupcii. Ľudia na celom svete si to všimli a postavili sa za kampaň. Vláda to však rýchlo potlačila. V noci 3. júna 1989 vyhlásila ČĽR stanné právo, čo viedlo 4. júna k obrovskému masakru civilistov a potlačeniu protestov. Straty na životoch sa odhadujú od stoviek do tisícov.

Tento masaker ČKS dodnes popiera a v Číne je zakázané o ňom hovoriť (Lim, 2014).

5.2 Zhoršenie Čínsko-Vietnamských vzťahov

Vietnamská demokratická republika dostávala od polovice 50. rokov 20. storočia značnú vojenskú a hospodársku pomoc od Číny počas dvadsiatich rokov. Okrem poskytovania materiálnej pomoci vyslala Čína do Vietnamu tisíce poradcov, aby pomohli v mnohých iných oblastiach spoločnosti. Napriek týmto silným bilaterálnym väzbám sa v 60. rokoch začali objavovať nezhody, napríklad v názore na ZSSR a socialistický tábor. Pokiaľ ide o diskusie a vzťahy s USA, koncom 60. a začiatkom 70. rokov boli názory na celej mape. Vietnamci povedali, že po Parížskej dohode z roku 1973 ich čínski predstavitelia inštruovali, aby dočasne zastavili nepriateľské akcie na juhu krajiny, čo je smernica, ktorú Vietnamci považovali za pokus udržať vietnamskú divíziu. Čína obvinenie odmietla. Pokiaľ ide o množstvo pomoci, ktorú Čína poskytla Vietnamu v rokoch 1973 až 1975, obe vlády podobne poskytli protichodné účty. Vzťah Číny a Vietnamu začal klesať po skončení vietnamskej vojny s USA v roku 1975 v dôsledku mnohých faktorov. Po prvé, existovali rozdielne názory na obavy Sovietskeho zväzu a Číny v súvislosti s väzbami Vietnamu na Sovietsky zväz. Bolo to zrejmé počas Le Duanovej cesty do Číny v septembri 1975 ako generálneho tajomníka Vietnamskej strany pracujúcich. Le Duan počas tejto návštevy formálne otvoril tému suverenity nad súostroviami Parcel a Spratly v Juhočínskom mori, čo je prvýkrát, čo sa o tom hovorilo v rozhovoroch medzi Vietnamom a Čínou. V závere návštevy chýbalo zaužívané spoločné komuniké. V mesiacoch pred summitom v septembri 1975 prijali oba štáty opatrenia na zdôraznenie svojej suverenity nad Juhočínskym morom. Ostrovy kontrolované Vietnamskou republikou v súostroví Parcel prevzala Čína v januári 1974. V priebehu apríla 1975 zabral Vietnam šesť

ostrovov v súostroví Spratly. Pre opačnú stranu predstavovalo každé z týchto opatrení agresívny krok. Zmeny v umiestnení demarkácií hraníc po roku 1955 prispeli k eskalácii napätia pozdĺž pozemnej hranice medzi Vietnamom a Čínou. Od roku 1974 tieto rozdiely spôsobovali pohraničné potýčky a konflikty. Kambodža sa ukázala ako kľúčový hráč v dynamike medzi Čínou a Vietnamom v tejto oblasti. Od roku 1975 mali Čína a Kambodža priateľské vzťahy, zatiaľ čo Vietnam a Kambodža udržiavali napäté, ale zdanlivo kontrolovateľné vzťahy až do konca roku 1977, keď sa už začala ročná vojenská bitka. Ideológia a nacionalizmus boli jadrom sporu. Čína verejne nepodporila Kambodžu vo vojne vo Vietname až do roku 1978, a to aj napriek priateľským väzbám medzi oboma krajinami. Po druhej Le Duanovej ceste do Číny v novembri 1977 sa Číňania zjavne rozhodli stáť pri Kambodži, hoci do roku 1978 s tým vlastne nič neurobili. V júni 1977 sa počas rokovaní medzi vietnamským premiérom Pham Van Dongom a čínskym vice- premiérom Li Xiannian, hovorilo sa o zaobchádzaní Vietnamu s čínskou menšinou. Avšak až v roku 1978 sa etnickí Číňania vo Vietname stali spornou témou. V rámci úsilia o hospodársku obnovu sa Čína začala súdiť s tým, čo nazýva „zámorskými Číňanmi“ o finančnú pomoc. Odchod etnických Číňanov z Vietnamu do Číny na jar 1978 bol katalyzátorom otvoreného a medializovaného zhoršenia vzťahov medzi Čínou a Vietnamom, napriek mnohým sporným problémom, ktoré dovtedy tento vzťah prenasledovali. 30. apríla 1978 vedúci Úradu pre námorské čínske záležitosti Štátnej rady v Pekingu povedal, že značný počet čínskych obyvateľov sa náhle vrátil do Číny z Vietnamu, čo znamenalo prvý verejný znak, že etnickí Číňania vstupujú naspäť do Číny. Povedal, že vietnamská vláda zintenzívnila vyhánanie Číňanov začiatkom apríla 1978. Po krátkom období ticha, 24. mája, Čína iniciovala verejnú konfrontáciu s Vietnamom. Úrady vo Vietname boli v ten deň verejne kritizované predstaviteľom Úradu pre námorské čínske záležitosti Štátnej rady, ktorý obvinil vládu z ostrakizácie a prenasledovania čínskych obyvateľov a z vyhostenia mnohých jednotlivcov

do Číny. Po evakuácii Čína formálne reagovala na bilaterálnej úrovni oznámením vietnamskej ambasády v Pekingu 12. mája 1978, že zníži podporu pre mnohé rozvojové projekty vo Vietname a presmeruje peniaze na pomoc čínskym obyvateľom, ktorí boli násilne odsunutí. Rozhodnutie malo za následok zrušenie dvadsaťjeden projektov. Okrem toho Čína 30. mája 1978 oznámila Vietnamu, že musí znížiť financovanie iných projektov z dôvodu zodpovednosti za starostlivosť o vysťahovaných čínskych obyvateľov. Ohlásené bolo zrušenie ďalších 51 projektov. Vietnam reagoval vyjadrením smútku nad jednostranným konaním Číny a poprel čínske tvrdenia, že zle zaobchádzali s etnickými Číňanmi a deportovali ich do Číny. Čína v reakcii na emigráciu prijala drastické opatrenia, vrátane jednostranného rozhodnutia vyslať lode na návrat prenasledovaných čínskych obyvateľov z Vietnamu. Zhoršovanie vzťahov kulminovalo v roku 1979 krátkou Čínskou inváziou pohraničných Vietnamských oblastí. Čínsko-Vietnamske vzťahy sa zase napravili až po roku 1991 (Ramses, 1994).

5.3 Politika jedného dieťaťa a jej následky

Politika jedného dieťaťa, ktorú Čína zaviedla v roku 1979 a trvala do roku 2015, trestala rodiny, ktoré mali viac detí, ako je povolený limit. Nie je však ľahké predpovedať, ako táto stratégia ovplyvnila rodinné výsledky. Ešte predtým, ako bola schválená politika jedného dieťaťa, Čína na začiatku 70. rokov zaviedla prísny program plánovaného rodičovstva a miera pôrodnosti v krajine výrazne klesla. Trhovo orientované ekonomické reformy, ktoré Čína zaviedla takmer súčasne s politikou jedného dieťaťa, uviedli do pohybu desaťročia rýchleho rozvoja, ktorý mal zas tendenciu znižovať mieru pôrodnosti. Miera pôrodnosti dramaticky klesla v niekoľkých ďalších rozvíjajúcich sa krajinách vo východnej Ázii a mimo nej v rovnakom časovom

období. Podľa názorov viacerých odborníkov ale politika jedného dieťaťa viedla k politickému a ekonomickému oslabeniu Číny v 21. storočí (Zhang, 2017).

6 ČÍNA ZA VLÁDY SI ŤIN-PCHINGA

6.1 Si Ťin-pching a jeho ambície

Počas štyroch rokov po inaugurácii Si Ťin-pchinga do funkcií čínskeho prezidenta a tajomníka strany koncom roka 2012 sa charakter a rozsah právomocí tohoto vodcu ukázal ako významná téma diskusie. Bývalý americký prezident Obama ho označil za najmocnejšieho vodcu, akého moderná Čína videla od čias Mao Ce-tunga. V prvom roku v úrade bol na obálke časopisu *Economist* zobrazený ako súčasný Qianlong, jeden z veľkých cisárov zo zenitu čínskej imperiálnej histórie. Jeho záľuba v zakladaní veľkolepo znejúcich riadiacich výborov, z ktorých vychádzajú dôležité politické oznámenia, mu podľa jeho okolia vyniesla prezývku „predseda všetkého“. Niektorí zašli dokonca tak ďaleko, že ho označili za najvyššiu česť muža silného ako Mao Ce-tung, zakladateľa systému, ak nie ešte viac, keďže protikorupčný boj, ktorý začal, trvá dlhšie ako ktorékoľvek predchádzajúce porovnateľné hnutie v modernej čínskej histórii. V októbri 2017 na 19. kongrese strany bola myšlienka Si Ťin-pchinga zakotvená v ústave štátu a skončilo sa obdobie reforiem a otvárania sa. Prístup Si Ťin-pchinga k domácej správe a zahraničným politikám je dostatočne odlišný od jeho predchodcov, aby si zaslúžil svoj vlastný titul, a to aj napriek sporom straníckej ortodoxie a odmietaniu identifikovať koniec jednej éry a začiatok novej, jedinečnej (Brown, 2017).

Agresívnejšia a neústupnejšia zahraničná politika voči susedom Číny, USA a zvyšku sveta je jedným z významných trendov, ktoré boli predpovedané nástupom Si Ťin-pchinga k moci od roku 2012. Vzhľadom na rozhodnutie Si Ťin-pchinga realizovať svoj čínsky sen o zjednotení pevniny a Taiwanu a jeho uistenie, že spor by sa nemal dediť z generácie na generáciu, tieto zmeny

predstavujú pre USA a Taiwan vážne výzvy, ktoré si vyžadujú okamžitú pozornosť (Bush, 2019).

Obrovské sociálne, ekonomické a vojenské zmeny, ku ktorým došlo v Číne počas posledných štyridsiatich rokov reforiem a otvárania sa, zmenili dynamiku moci v tejto oblasti. Až do Maovej smrti v roku 1976 definovali čínsku spoločnosť triedne spory, systematická brutalita a anarchia. Vidiecka chudoba pretrvávala aj v regiónoch s bohatými poľnohospodárskymi zdrojmi. V mestských oblastiach zúrila chudoba, spotrebný tovar bol vzácny a hospodárstvo ako celok bolo neschopné a neefektívne. Po celé desaťročie sa väčšina ľudí necítila bezpečne, pretože boli vždy na pochybách, že budú vysťahovaní, uväznení, zabití alebo nútení opustiť mesto na chudobný vidiek. V prísne plánovanej ekonomike boli čínskemu ľudu odopreté najzákladnejšie slobody kvôli totálnemu dohľadu a politizácii každého aspektu života zo strany pracovných jednotiek alebo komún. Životy väčšiny Číňanov sa drasticky zmenili počas posledných štyridsiatich rokov reforiem a otvárania sa, čo prinieslo primerane stabilnú spoločnosť a konzistentný nárast produktivity, zárobkov a hrubého domáceho produktu. Rast hrubého domáceho produktu dosahuje v priemere približne 10 % ročne, čo je najrýchlejší trvalý hospodársky rozvoj veľkej krajiny v zaznamenanej histórii. Počet ľudí žijúcich v chudobe sa znížil o takmer 800 miliónov (Hofman, 2018).

Od roku 1980 do roku 2015 sa podiel čínskych občanov žijúcich v mestských oblastiach zvýšil z 19 % na 56 %. Percento jednotlivcov s predplateným mobilným telefónom je 93,2 %, zatiaľ čo percento osôb s prístupom na internet je okolo 50 %. Stredná trieda v Číne sa rozširuje stabilným tempom a príjem krajiny na obyvateľa je 13 345 USD. Od začiatku reformy a otvorenia v decembri 1978 až po súčasnosť zaznamenala čínska spoločnosť neuveriteľnú úroveň prosperity, fyzickej a sociálnej mobility a osobných slobôd. So stabilizovanou

domácou situáciou a rozmachom ekonomiky môže vedenie Číny presunúť svoje zameranie na vonkajší svet, kde môže pracovať na dvoch cieľoch národného omladenia a ochrany svojich expandujúcich globálnych záujmov. S takmer 12 biliónmi dolárov je hrubý domáci produkt Číny na druhom mieste za americkým. Dostupnosť surovín z celého sveta a exportné trhy pre čínske vyrábané a spotrebné produkty sú teraz pre ekonomiku krajiny kľúčové, na rozdiel od jej začiatkov. Potreba chrániť celosvetovú prítomnosť a záujmy Číny rástla v tandeme s čínskou ekonomikou. Čínska vláda nasmerovala svoje bohaté zdroje, vrátane mäkkých aj tvrdých síl, na tento cieľ. PLA sa v dôsledku hospodárskeho rastu a rozvoja Číny vyvinula zo zastaranej organizácie, ktorá sa zaoberá ziskom súkromného sektora, na najsilnejší nástroj čínskeho vplyvu a moci. Po dôraze Deng Siao-pchinga na zvýšenie domácej produkcie a vyhýbanie sa potenciálne drahým medzinárodným prekážkam zaznamenala čínska zahraničná politika a stratégia významnú zmenu od nástupu Si Ťin-pchinga do úradu. Významné dôsledky pre Spojené štáty a susedov Číny vyplývajú z konvergenie národného bohatstva, ekonomickú, diplomatickú a vojenskú silu, ako aj odhodlanie použiť tieto nástroje sily. Novo sebavedomá Čína nepreukázala žiadny strach z otvoreného súperenia so svojimi susedmi a USA a prejavila malú ochotu ustúpiť alebo urobiť kompromis, keď čelí nezhodám, čím demonštruje novoobjavenú dôveru vo svoje bohatstvo, silu a globálne postavenie. V dôsledku tejto dynamiky čelí indicko-pacifický región zmene paradigmy, ktorá sa radikálne líši od problémov, ktorým čelili pred štyridsiatimi rokmi (Thompson, 2020).

6.2 Moderná Čínska zahraničná politika

Koncom 80. a začiatkom 90. rokov Deng použil sériu poznámok zaznamenaných propagandistickou mašinériou strany na stanovenie kurzu krajiny. Tieto poznámky vyvrcholili dnes už slávnou „stratégiou s 24 znakmi“,

ktorá bola interpretovaná viacerými, často samoučelnými spôsobmi. Pokiaľ ide o zahraničnú politiku, Dengove vyhlásenia sa zúžili na nasledovné: "skryť naše schopnosti a čakať na čas, byť dobrý v udržiavaní nízkeho profilu pri snahe niečo dosiahnuť a nikdy si nenárokovat vedenie." Zámerom bolo zabrániť zosadeniu alebo zvrhnutiu ČKS z úradu kvôli sociálnym otrasom spôsobeným reformným procesom a sústrediť sa na domáci ekonomický rast. Priaznivý svetový pohľad na Čínu bol kľúčovou súčasťou Dengovho plánu pre stabilné medzinárodné bezpečnostné prostredie, ktoré umožňovalo zvýšené toky obchodu, peňazí a technológií do krajiny. Historický zlom nastal pri formulovaní a propagácii prístupu „udržiavať nízky profil“, keď vnútorné aj zahraničné prostredie bolo nestabilné a kontrola strany nad Pekingom bola pravdepodobne ohrozená. Protesty v júni 1989, ako aj rozpad Sovietskeho zväzu v roku 1991 mali na Komunistickú stranu Číny hlboký vplyv, posilnili politiku zotrvania doma počas posledného desaťročia a vyhýbali sa zahraničným konfliktom, ktoré by mohli spomaliť hospodársky rozvoj Číny alebo ju prinútiť zapojiť sa do drahého vojenského súperenia alebo preteky v zbrojení. Počas funkčného obdobia generálneho tajomníka strany Ťiang Ce-mina a Chu Ťin-tchaa si Deng udržal svoju politiku zostať v pozadí. Počas éry Chu Ťin-tchaa sa neustále opakovalo, že agresívna a pasívna čínska zahraničná politika má relatívne výhody. Udržiavanie Dengovho nízkoprofilového prístupu bolo uprednostňované pred domácimi požiadavkami na aktívnejšiu a silnejšiu zahraničnú politiku na ochranu čínskych záujmov v zahraničí, vrátane čínskych obyvateľov a podnikov v geopolitických bodoch vzplanutia. Existovala škola myslenia, ktorá tvrdila, že Spojené štáty a ich ázijskí spojenci sa spoja, aby čelili odvážnejšej Číne. Jedným z najhlasnejších zástancov udržiavania si nízkeho profilu bol Zheng Bijian, dôveryhodný poradca Chu Ťin-tchaa, ktorý spopularizoval myšlienku mierového vzostupu Číny a napísal mnoho esejí v angličtine pre prestížne časopisy o zahraničnej politike USA a knihu pre špičkový americký think-tank. Ale hypotéza o mierovom výstupe mala krátke

trvanie; vyklzla z priazne, len čo ju Chu Ťin-tchao a ďalšie prominentné osobnosti prestali spomínať vo svojich prejavoch. Zavedenie konceptu a jeho široké prijatie na druhej strane demonštrovali zámer vrcholových predstaviteľov vykresliť hospodársky a vojenský rast Číny ako v podstate neškodný a nepredstavujúci žiadne nebezpečenstvo pre Ameriku alebo jej susedov (Aust, 2022).

Nástup Si Ťin-pchinga znamenal významný posun v ére reforiem a otvárania sa, ak nie úplný rozchod s nimi. V porovnaní s Dengovým zákulisným prístupom a kolektívnym štýlom vedenia Ťiang Ce-mina a Chu Ťin-tchaa, Si Ťin-pching si rýchle upevnil moc počas prvých piatich rokov v úrade, eliminoval súperov a možných nástupcov, ustabilizoval jeho prevahu nad zvyškom vedenia a zaručil svoje uctievanie propagandistickým aparátom. Deng sa snažil zaviesť systém správy, v ktorom by nikto nemal nekontrolovateľnú autoritu, na rozdiel od dvoch Maových čistiek a Maovej diktatúry. Deng bol úspešný pri vytváraní formy spoločného a konsenzuálneho vedenia s časovými limitmi implementovanými v roku 1982, napriek tomu sa naďalej angažoval tým, že radil a vyberal lídrov nasledujúcich dvoch generácií. Si nepochybne vytvoril novú paradigmu ako popredný vodca strany, na rozdiel od Jianga a Hua, ktorí boli očividne prví medzi rovnými. Sebavedomejší tón doma a čoraz dôraznejší postoj v zahraničí charakterizujú Siovu administratívu v porovnaní s jeho predchodcami. Si privítal túto rozmanitosť zdôraznením čerstvosti a originality svojej vlády. Myšlienka Si Ťin-pchinga o socializme s čínskymi charakteristikami pre novú éru, zakotvená v čínskej ústave na 19. kongrese strany v októbri 2017, znamenala národné crescendo v nekonečnom používaní termínu „nová éra“ ako prídavného mena na ozdobenie významných vládnych vyhlásení (Sutter, 2021).

Verejnosť prvýkrát počula o zahraničnopolitickej vízii Si Ťin-pchinga v októbri 2013. Na stretnutí o diplomatickej angažovanosti so susednými krajinami čerstvo inaugurovaný generálny tajomník oznámil novú stratégiu zahraničnej politiky. Jedným z možných prekladov stratégie fenfa youwei je „snažiť sa o úspech“, čo by naznačovalo proaktívnejší a dôraznejší prístup k diplomacii. „Slúžiť veci národného omladenia“ bola smernica Si Ťin-pchinga, keď nariadil diplomatom, aby urobili čínskych susedov priateľskými v politike, ekonomicky užšie prepojenými a s hlbšou bezpečnostnou spoluprácou a užšími medziľudskými väzbami v susedných štátoch. Čínsky odborník na medzinárodné vzťahy Yan Xuetong pri porovnaní Dengovho prístupu taoguang yanghui s novou Siho stratégiou fenfa youwei tvrdí, že Dengov prístup sa príliš zameriaval na domáci ekonomický rozvoj Číny a obmedzoval krajinu na pasívne prispôsobovanie sa zmenám v medzinárodnom prostredí. Naopak, fenfa youwei navrhuje, aby Čína urobila kroky na ovplyvnenie svojho zahraničného prostredia k lepšiemu. Nová agresívna zahraničná politika Si Ťin-pchinga znemožňuje kompromisy. To poukazuje na budúcnosť, v ktorej budú politické kalkulácie Pekingu brať do úvahy zvýšené napätie a vyššiu toleranciu k treniciam s inými národmi. Nová zahraničná politika Si Ťin-pchinga síce uznáva nevyhnutnosť konfliktu, no uprednostňuje spoluprácu a ústretovosť zo strany čínskych spojencov (Yan, 2014).

6.3 Jediná Čína

Oficiálne vyhlásenia a vnímanie účelu sú obzvlášť dôležité, zatiaľ čo boj cez úžinu a boj medzi USA a Čínou pretrváva pod hranicou použitia sily, pričom nad Taiwanom sa týči hrozba raketového útoku, blokády alebo invázie. Nedorozumenia v súvislosti s politikou, konaním a zámermi Číny, Taiwanu a USA s väčšou pravdepodobnosťou vzniknú v atmosfére eskalácie napätia,

ktoré môže viesť k začarovanému kruhu nedôvery a nesprávneho odhadu. Súčasné bilaterálne napätie medzi Čínou a USA nie je podporované rozdielmi v taiwanskej politike alebo zmenami v aliančnej sieti USA v tejto oblasti, ale je poháňané konkurenciou veľmocí a naratívmi každej krajiny o nespravodlivosti a nerovnosti (DeLisle, 2017)

Tchaj-pej čelí rastúcemu napätiu v Taiwanskom prielive v dôsledku silnejšej a neústupnejšej zahraničnej politiky Pekingu. Prirodzene, Spojené štáty majú veľký záujem na stabilite vzťahov cez úžinu a ich udržiavaní. Ako meradlo vôle USA čeliť Číne a odraz pravdivosti bezpečnostných záruk USA voči regionálnym spojencom je záväzok USA voči bezpečnosti Taiwanu zo strany amerických spojencov veľmi pozorný. Akákoľvek zmena v porovnaní s predchádzajúcimi poznámkami spôsobuje veľa štúdií a dohadov, pretože najvyšší predstavitelia USA a Číny, ktorí sa obracajú na Taiwan, skúmajú každé slovo, či sa v nich nenachádzajú náznaky politických zmien a zámerov. Hoci Peking verí, že má k Taiwanu rozumný a konzistentný postoj, považuje aktivity USA na podporu Taiwanu za nestabilné a v rozpore s deklarovanou politikou. Aj keď Si Ťin-Pching prisľúbil praktickejší prístup k zahraničnej politike, predstavil čínsky pohľad na Taiwan v tradičnejšom svetle, pričom zdôraznil spoločnú históriu a kultúru oboch strán, ich záujem o mierové zjednotenie a ich túžbu po zblížení väzby. Zásada jedinej Číny, ako sa uvádza v konsenze z roku 1992, je podľa prezidenta Si a jeho predstaviteľov zodpovedných za vzťahy cez úžinu základným kameňom vzťahu. Opakujú tiež, že Čína vo svojej novej ére „socializmu s čínskymi charakteristikami“ bude pokračovať v hľadaní mierového znovuzjednotenia prostredníctvom vzorca „Jedna krajina, dva systémy“. Si Ťin-pching však hneď na to ukázal svoju frustráciu z pomalého procesu znovuzjednotenia a vyvíjania tlaku na taiwanský ľud a vládu (Schubert, 2015).

Si Ťin-pchingova správa na 19. kongrese strany v októbri 2017 stručne zopakovala minulé témy a spojila znovuzjednotenie s Taiwanom s jeho charakteristickým cieľom národného omladenia. Prezident Si v nej uvádza ako základ presadzovanie princípu jedinej Číny, podporovanie mierového rozvoja vzťahov cez úžinu, prehĺbovanie hospodárskej spolupráce a kultúrnej výmeny medzi oboma stranami úžiny. Ďalej vyzýva čínskych kolegov na oboch stranách, aby sa postavili proti všetkým separatistickým aktivitám a spolupracovali na realizácii čínskeho národného omladenia (Xi, 2017).

Aj keď sa vyhlásenia Si Ťin-pchinga nezmenili, politický a vojenský tlak na Taiwan sa zintenzívnil od nástupu prezidentky Tsai Ing-wen do úradu v máji 2016. Napriek predchádzajúcim výzvam multilaterálnych medzinárodných organizácií, ako je Medzinárodná organizácia civilného letectva, Medzinárodná organizácia kriminálnej polície a Svetového zdravotníckeho zhromaždenia sa Pekingu podarilo udržať Taiwan mimo týchto skupín. Webové stránky a marketingové materiály amerických a európskych spoločností upravila Čína tak, aby zodpovedali jej preferovanej nomenklatúre pre Taiwan. Uskutočnilo sa množstvo hlásených cvičení a operácií PLA zahŕňajúcich Taiwan, vrátane rozsiahlych nácvikov ostrej streľby v Taiwanskom prielive, rozmiestnenia bombardérov H-6K, ktoré obleteli ostrov, a plavieb lietadlovej lode Liaoning blízko pobrežia Taiwanu. Medzi tým prezidentka Tsai nastúpila do úradu v roku 2016 a pokúsila sa nájsť strednú cestu medzi očakávaniami svojich taiwanských voličov, ktorí chceli, aby napadla Peking, a požiadavkami Si Ťin-pchinga aby prijala konsenzus z roku 1992 a koncepciu jednej Číny aby mohli mať priateľský vzťah. Prezidentka Tsai vo svojom inauguračnom prejave hľadala kompromis s Pekingom. Priznala, že počas stretnutí medzi oboma stranami došlo k uznaniam a porozumeniu, a trikrát použila slovo „1992“. Zdržala sa však tvrdenia, že základom vzťahu bol konsenzus z roku 1992. Keď bol Si Ťin-pching konfrontovaný s vnútornými

obmedzeniami a verejnými proklamáciami za svoj predtým rozhodný postoj, bolo málo priestoru na kompromisy. V reakcii na to použil diplomatický, vojenský a ekonomický tlak na Taiwan. Prezidentka Tsai, pamätajúc na domácu verejnú mienku a opatrná, aby nevyprovokovala USA, sa pokúsila zmierniť tlak z Pekingu, v šľapajách predchádzajúcich lídrov Taiwanu. Diplomatická stratégia, ktorá zahŕňa rozšírenie taiwanských zámorských vzťahov, bola kľúčovou súčasťou. Bezprostredne po inaugurácii bola predstavená nová stratégia na juh s cieľom posilniť ekonomické väzby s trhmi južnej a juhovýchodnej Ázie, aby sa zmenšila závislosť Taiwanu od čínskeho trhu. Hoci to nie je nová myšlienka, prezidentka Tsai ju premenovala na novú regionálnu stratégiu Taiwanu pre Áziu a vyčlenila finančné prostriedky na posilnenie väzieb s krajinami južnej a juhovýchodnej Ázie prostredníctvom väčšej rozvojovej pomoci, cestovného ruchu, ekonomických výmen a obchodu. Taiwan sa tiež snažil prehĺbiť svoje neformálne vzťahy s Japonskom riešením bezpečnosti, cestovného ruchu a obchodu. Tvárou v tvár rastúcim vojenským hrozbám zo strany ČLR prijal Taiwan trojstrannú stratégiu. Jej základom je udržiavanie silného bezpečnostného partnerstva medzi Spojenými štátmi a Taiwanom. Vyšší vojenský velitelia zo Spojených štátov a Taiwanu sa často stretávajú, aby diskutovali o bezpečnostných otázkach a obe krajiny si vymieňajú aj zbrane a obranné služby. Služby zahŕňajú širokú škálu školení a výmen, vrátane medzislužobného bojového výcviku, študentských výmen medzi vojenskými inštitúciami v Spojených štátoch a na Taiwane a stretnutia odborníkov s odborníkmi. Ďalej sa jedná o posilnenie pôvodných vojenských kapacít Taiwanu na výrobu zbraní a munície, ktoré sú jedinečne vhodné pre potreby ostrova, čo je krokom k väčšej sebestačnosti. Treťou taktikou je využiť silné stránky Taiwanu a využiť slabé stránky PLA prostredníctvom implementácie celkovej defenzívnej koncepcie a asymetrického obranného plánu. Budúcnosť vzťahov medzi ČLR a Taiwanom tak zostáva otázkou (Thompson, 2020).

6.4 Vojenské schopnosti pre novú éru

Keď bola čínska ekonomika stále v počiatočných fázach reforiem a otvárania sa, armáda nedostávala žiadne výhody. Umiestnenie armády na konci zoznamu štyroch modernizácií však nebolo náhodné. Armáda v Číne zostala v 80. a 90. rokoch 20. storočia napospas rozpočtom na hladovanie, zatiaľ čo rozširujúce sa bohatstvo krajiny sa presmerovalo na podporu podnikania a poľnohospodárstva. PLA bola vyzvaná, aby sa pripojila k rastúcemu spotrebiteľskému sektoru tým, že využije svoje peniaze, ľudské zdroje a fixný majetok na výrobu tovaru a poskytovanie služieb za účelom zisku, aby upokojila vojenské orgány a zabezpečila zabezpečenie svojich vojakov a ich rodín. Spoločnosti mohli prenajímať aktíva vlastnené PLA, vozidlá mohli prepravovať komodity pre podniky, továrne mohli vyrábať spotrebné predmety a nemocnice mohli ošetrovať platiacich civilných pacientov. Podniky pridružené k PLA možno nájsť takmer v každom odvetví a zásobujú armádu tak potrebnými prostriedkami, ktoré by si inak nemohla dovoliť. Po 20 rokoch komerčných operácií dostala PLA pokyn, aby zlikvidovala svoje podniky a sústredila sa na budovanie vojenských spôsobilostí a prípravu na vojnu v roku 1998 (Mulvenon, 2016).

Armáda musela byť zanedbávaná kvôli koncentrácii na domáci ekonomický rast a nedostatočným zdrojom s implicitným predpokladom, že keď budú zdroje adekvátne, dostane väčšiu časť rozpočtu. V súlade s Dengovou politikou udržiavania nízkeho profilu v zahraničí a vyhýbania sa konfrontáciám, ktoré môžu brániť ekonomickému pokroku doma, táto metóda vyhovovala. Počas vlády Denga, Jianga a Chua Čína vyvinula spoločné diplomatické úsilie na vyriešenie problémov s pozemnými hranicami so svojimi susedmi a vyhýbala sa provokáciám so susednými vládami. V tom čase zahraničnopolitickým cieľom Číny najlepšie vyhovovala vnútorne orientovaná

PLA, čiastočne preto, že existovalo len málo vonkajších hrozieb okrem Sovietskeho zväzu, ktorý mal ale plné ruky práce so Spojenými štátmi a ich západnými spojencami (McReynolds, 2016)

Vojenské a politické úrady v Číne neverili, že PLA bola pripravená na silu a konfrontáciu s americkou armádou. Potreba, aby Peking použil dôveryhodné demonštrácie alebo hrozbu sily, aby zabránila Taiwanu v dosiahnutí nezávislosti de jure, sa znížila počas predsedníctva Ma Ying-jeou (2008 – 2016) vďaka zmierneniu napätia cez úžinu a uisteniam z Tchaj-pej. Namiesto začatia operácií mimo svojich pozemných hraníc by však PLA mohla klásť dôraz na budovanie svojich schopností a reformu svojich nehospodárnych modelov. Dôležitý zlom v politickej a vojenskej histórii Číny nastal v roku 2004. Pri spomienke na narodenie Tenga Siao-pchinga, ku ktorému došlo presne pred sto rokmi, mnohí zhodnotili jeho úspechy, globálne postavenie Číny a zdroje, ktoré bude národ potrebovať na obnovenie svojho vzostupu do stavu veľkej sily (Thompson, 2020).

S väčšou autoritou a zdrojmi, ktoré má Xi k dispozícii, dosiahol pokrok v čínskych politických a strategických cieľoch vytvorením systému, ktorý umožňuje uplatňovanie národnej sily Číny doma aj v zahraničí. Od roku 1978 čínska ekonomika neustále rastla vďaka opatrným reinvestíciám do ekonomického rozvoja ale pritom nedostatočným investíciám do armády. Od polovice 90. rokov 20. storočia však armáda krajiny dostávala neustále rastúce množstvo financií. PLA rozrástla svoju vojenskú silu do tej miery, že ohrozuje Taiwan a USA ako celok, a to vďaka neustálemu toku financií a snahe o modernizáciu a technologické prekročenie možných protivníkov (Wuthnow, 2021).

Dnešná PLA má k dispozícii cez 2 milióny aktívnych vojakov a viac ako pol milióna rezervistov a pozostáva z piatich druhov síl – pozemné sily, námorníctvo, letectvo, raketové sily a sily strategické podpory. Ozbrojené sily komunistickej Číny majú dnes k dispozícii výrazné zdroje a neustále sa snažia o rast a zlepšovanie svojich schopností, čo je vidieť mimo iné pri vojenských cvičeniach a testoch zbraňových systémov. Za niekoľko desaťročí sa PLA podarilo vyrásť zo zastaralej a relatívne slabej armády na jednu z najsilnejších armád na svete a konkurenta ozbrojených síl USA (Kamphausen, 2015).

7 ZAHRANIČNÉ VZŤAHY ČÍNY

7.1 Činnosti Číny v rámci inštitúcií globálneho riadenia

V oblastiach, kde Čína nedokázala dostatočne posilniť svoj vplyv, kolíše medzi potvrdením súčasných inštitúcií globálneho riadenia, podporou zlepšovania globálneho riadenia a snahou vytvoriť alternatívy k súčasným fóram.

- **Potvrdenie globálneho riadenia** - Napriek svojej rétorike o multipolarite je Čína spokojná so svojím statusom člena P5 v Bezpečnostnej rade OSN a aktívne sa nezapája do úsilia o jej zmenu. Čínska účasť v mechanizme Svetovej obchodnej organizácie na urovnávanie sporov v posledných rokoch vzrástla, čím sa ďalej upevnil status organizácie ako popredného fóra pre medzinárodné obchodné spory.
- **Reforma globálneho riadenia** - V snahe zvýšiť svoj hlasovací podiel Čína vyvinula výrazný tlak na Medzinárodný menový fond. Čínske názory na globálne finančné riadenie sú informované jeho čiastočným úspechom pri reforme Medzinárodného menového fondu, aj keď balík reforiem z roku 2010 stále nie je implementovaný. Vplyv Európskej únie by sa mohol zmenšiť v dôsledku snahy Číny zmeniť brettonwoodské organizácie, alebo by sa tieto inštitúcie mohli stať legitímnejšie a efektívnejšie.
- **Obchádzanie globálneho riadenia** - Je jasné, že Čína má v úmysle založiť nové globálne inštitúcie finančného riadenia, ktoré môžu chrániť jej záujmy a vplyv, čoho dôkazom je založenie Novej rozvojovej banky a Ázijskej banky pre investície do infraštruktúry (Burnay, 2015).

7.2 Vzťahy Číny k ázijsko-pacifickému priestoru

Činnosti Číny v jej ázijskom susedstve sú najvýraznejším príkladom jej rastúcej agresivity. Pokiaľ ide o ochranu obchodných záujmov, energetických zdrojov, dopravy a územia, ázijská stratégia Číny je stále v popredí.

- **Čína a ostrovy Senkaku/Diaoyu** - V reakcii na územné nároky Číny vo Východočínskom mori Spojené štáty a Japonsko zintenzívnili vojenskú spoluprácu. Peking bude tiež vnímať USA a Japonsko ako súčasť úsilia o obmedzovanie, čo je mylný dojem. Protijaponská nacionalistická rétorika, územná celistvosť Číny a prístup k rybolovným oblastiam a uhľovodíkovým zdrojom sú tri kľúčové dôvody tvrdohlavosti Číny voči ostrovom Senkaku/Diaoyu.
- **Čína a Juhočínske more** - Ostatné štáty v oblasti podobne odôvodnili nároky Číny na Paracelské a Spratlyho ostrovy, ako aj jej výlučnú kontrolu nad morskými zónami. Juhočínske more zobrazuje viac než len územné konflikty; tiež ukazuje rastúcu námornú silu Číny. Stabilita a mocenská rovnováha v oblasti sú ovplyvnené týmito problémami, ktoré následne ovplyvňujú vzťahy Číny s jej bezprostrednými susedmi v juhovýchodnej Ázii. Čína bola tiež dosť odolná voči používaniu Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve akýmkoľvek spôsobom. Územné konflikty spochybňujú politický záväzok Európskej únie voči slobodnej plavbe a jej obchodné záujmy v Ázii vzhľadom na strategický význam Juhočínskeho mora ako obchodnej cesty.
- **Čína a Severná Kórea** - Čína naďalej zohráva kľúčovú úlohu v politickom prostredí Severnej Kórey a poskytuje významnú hospodársku pomoc. Ako predpoklad vlastnej stability Čína naďalej uprednostňuje stabilné regionálne prostredie. Pokiaľ Severná Kórea

neohrozuje regionálnu stabilitu, Čína je v poriadku so súčasným vedením v Pchjongjangu a snaží sa presadzovať zmeny, ktoré by Číne prospeli. Napriek narastajúcemu rozhorčeniu Číny v súvislosti s politikou súčasného severokórejského vedenia, najmä po jadrovej skúške v roku 2013, je nepravdepodobné, že by sa táto politika výrazne zmenila.

- **Čína a juhovýchodná Ázia** - Čína v rámci Združenia národov juhovýchodnej Ázie silne podporuje integračný proces. Dvojstranný obchod a vzájomnú závislosť medzi Čínou a združením ďalej urýchľuje Zóna voľného obchodu. Japonsko a Spojené štáty americké majú ale stabilnejšie vzťahy s krajinami juhovýchodnej Ázie, naďalej sú hlavnými dodávateľmi priamych zahraničných investícií. Navyše, niekoľko národov v oblasti začína pochybovať o motívoch Pekingu kvôli čoraz silnejším územným nárokom Číny.
- **Čína a južná Ázia** - Keďže Pakistan bol dlho verným spojencom Číny, čínska vláda prijala opatrenia, aby veci zostali tak, ako sú. Vďaka tomuto partnerstvu sa Číne podarilo vytvoriť silnú protiváhu Indii, dominantnej sile v tejto oblasti. Nepredvídateľnosť charakterizuje čínsko-indický vzťah kvôli neustálej blízkosti Číny k Pakistanu, spomienkam na čínsko-indickú vojnu z roku 1962, nevyriešeným hraničným problémom na stovkách štvorcových kilometrov územia a otvorenej záležitosti dalajlámu a jeho nástupníctva (Burnay, 2015).

7.3 Čína ako rozvíjajúci sa aktér v strednej a východnej Európe

Nástup Číny ako aktéra v strednej a východnej Európe je ovplyvnený tromi faktormi.

- **Posilnenie ekonomických vzťahov** - Napriek globálnej hospodárskej a finančnej kríze čínske investície v Srbsku a iných pohraničných krajinách, ako aj v členských štátoch Európskej únie ako Poľsko, Maďarsko a Bulharsko rýchlo rastú. Jedným zo spôsobov, ako sa pozerať na čínske investície a ekonomické väzby s touto oblasťou, je ako šanca na pokrok a rozvoj. Rastúce zapojenie Číny môže doplniť alebo konkurovať vlastnej stratégii integrácie trhu Európskej únie.
- **Medzivládne a transvládne vzťahy** - Spoluprácu medzi Čínou a krajinami strednej a východnej Európy možno považovať za platformu medzivládnej spolupráce s každoročnými samitmi, na ktorých sa stretávajú vlády a hlavy štátov Číny a 16 európskych partnerov. Sekretariát so sídlom v Pekingu koordinuje projekt 16+1, čo je čínske úsilie. V rámci 16+1 si teda Európska únia musí vybrať, ako jej členské štáty zastúpia témy pokračujúcich obchodných a investičných diskusií v strategickom partnerstve Európska únia – Čína.
- **Politické vzťahy** - Hoci schopnosť Číny ovplyvniť členské štáty Európskej únie, aby zrušili zbrojné embargo, je stále otvorená diskusii, stratégia krajiny je jasná – snaží sa získať spojencov kombináciou verejnej a mäkkej diplomacie, ekonomickej diplomacie a iných foriem spolupráce, nenápadnou, ale istou zmenou verejnej mienky o Číne (Burnay, 2015).

7.3.1 Čína ako dôležitý aktér vo východnom susedstve Európskej únie

Čínsky vplyv vo východnom susedstve Európskej únie rastie, z ekonomického aj vojenského hľadiska.

- **Kríza na Ukrajine** - Čo sa týka hodnôt mierového spolunažívania, Čína sa v dôsledku krízy na Ukrajine nachádza v neistej situácii. Čína

zachovala oficiálny postoj neutrality a rovnováhy. V neformálnejšom duchu však Čína vyjadrila, že chápe postoj Ruska. Oficiálne ruské stanovisko k zapojeniu USA a Európskej únie do situácie je podľa Číny presné.

- **Význam ruského faktora** - Rusko ponúka Číne technologicky sofistikovanejšie zbrane, lukratívne kontrakty na plyn a rastúci regionálny a medzinárodný obchod a geopolitickú podporu, takže Čína má všetky dôvody podporovať Rusko. Národy spolupracujú v medzinárodných organizáciách na presadzovaní svojich spoločných ideálov. Problémy ako rivalita v strednej Ázii a ruské obavy z rastúceho vplyvu Číny na ruských územiach ďalekého východu ale prispievajú k pretrvávajúcej nedôvere, ktorá pramení z minulosti.
- **Fond „Nová hodvábna cesta“ a Stredná Ázia ako nový koridor medzi Čínou a Európou** - Súčasťou zdôvodnenia projektu je presun dôrazu od veľmocenských vzťahov na vzťahy so susednými ázijskými národmi; ďalšie časti zahŕňajú rozvoj nových obchodných ciest, ktoré môžu pomôcť Číne prekviatať, posilnenie väzieb so strednou Áziou a zabezpečenie dovozu energie.
- **Príspevok Číny k infraštruktúre, doprave a energetike v regióne Východného partnerstva Európskej únie** - Šírka väzieb s národmi vo východnej Európe je oveľa širšia ako s južným Kaukazom. Južný Kaukaz je však strategicky životne dôležitá oblasť, ktorá spája Čínu a Európu prostredníctvom obchodných ciest. Energetický priemysel, dopravná infraštruktúra a vojenské technológie sú hlavnými oblasťami, kde sa sústreďujú čínske investície. Národy Východného partnerstva považujú Čínu za alternatívu k Rusku a Európskej únii (Burnay, 2015).

7.4 Vzťahy Číny a NATO

Kríza legitimacy zasiahla NATO po studenej vojne v dôsledku zániku Sovietskeho zväzu ako jeho hlavného protivníka. NATO teda začalo formovať novú legitimitu prostredníctvom rôznych zmien. V rámci svojho úsilia prispôbiť sa meniacemu sa globálnemu prostrediu NATO začalo uprednostňovať rozšírenie svojho členstva a riešenie nekonvenčných bezpečnostných hrozieb. Okrem koordinácie vojenského úsilia slúži aj ako fórum pre politický dialóg a konzultácie medzi dvoma pobrežiami Atlantiku, a to všetko v snahe posilniť svoju vlastnú dôveryhodnosť. Keď v roku 2014 vzrástlo napätie medzi Ruskom a NATO, Spojené štáty a ich spojenci sa tiež ocitli v rozpore s čínskym vzostupom. Diskutovalo sa o „novej studenej vojne“ v súvislosti so zhoršovaním vzťahov medzi NATO a Ruskom a rastúcim napätím medzi Čínou a Spojenými štátmi. V tomto svetle Washington dúfa, že sa NATO ukáže ako účinná zbraň v boji proti vzostupu Číny, najmä pri vytváraní ázijskej verzie NATO, ktorá má obmedziť Peking (Yi, 2023).

7.4.1 Politika NATO pre Áziu

Vzhľadom na veľkú vzdialenosť medzi ázijsko-tichomorskou oblasťou a základnými bezpečnostnými záujmami NATO si aliancia vždy zachovávala odmeranejší prístup k regiónu. To je dôvod, prečo sú vytvorené proaktívne bezpečnostné pravidlá. Jedným z takýchto príkladov je, že iniciatíva „Partnerstvo za mier“ urobila z Japonska, Južnej Kórey, Austrálie a Nového Zélandu pridružené štáty NATO. Tieto krajiny boli v úzkom kontakte s NATO a postupom času sa stali kľúčovými hráčmi pri uvádzaní bezpečnostného plánu NATO pre ázijsko-pacifický región do praxe. NATO si vytvorilo úzke vzťahy s okolitými krajinami Číny, napríklad pomáhalo Mongolsku vykonávaním spoločných vojenských cvičení, a to v zjavnej snahe udržať si strategickú

vzdialenosť od Ruska a Číny. Politika NATO voči Ázii je ale stále v základnej fáze a netvorí plne sformovaný systém. Slúži skôr ako doplnok k regionálnej bezpečnostnej stratégii organizácie v euroatlantickom priestore. Napriek tomu, že oficiálnym postojom NATO v Ázii je podpora spolupráce v politike a bezpečnosti, aliancia historicky uprednostňuje rivalitu. Okrem toho, že stratégia a jej implementácia významne prispeli k prebiehajúcemu regionálnemu preskupeniu strategického prostredia Ázie, ovplyvnili aj politickú a bezpečnostnú klímu regiónu (Christensen, 2021).

8 VÝSLEDKY

V tejto kapitole interpretujeme výsledky rozhovorov s vybranými odborníkmi na medzinárodnú politiku, ktoré poukážu na momentálny stav Čínskej bezpečnostnej politiky a budú sa snažiť predpovedať ambície Číny do budúcnosti.

Na základe hypotéz sme si stanovili praktické otázky diplomovej práce vo vzore rozhovoru, kde nám bude odpovedať odborná verejnosť z prostredia medzinárodných vzťahov. Respondentov bolo celkom 6, jednalo sa o odbornú verejnosť začlenenú v rôznych organizáciách. Respondentom bola prisľúbená plná anonymita, aby mali zaručené, že svoje názory môžu prezentovať s plnou úprimnosťou a nehrozila žiadna možnosť poškodenia ich kariéry. Samotný rozhovor prebiehal formou telefonátu, pričom kľúčové myšlienky boli zaznamenané a vyhodnotené. Keďže sa všetci respondenti navzájom zhodli a doplňovali a nebola ani jedna otázka, v ktorej by mali priamo odlišné názory, odpovede boli zhrnuté do spoločného vyhodnotenia. Musíme poznamenať, že všetci respondenti sú občanmi krajín NATO a preto ich názory na danú tematiku môžu byť skreslené týmto faktom. Autor mal snahu získať prístup k respondentom z čínskej strany kontaktovaním čínskych ambasad na Slovensku a v Česku, bohužiaľ ale obe odmietli zúčastniť sa.

Hypotézy sme si stanovili nasledovne :

Hypotéza 1: Čína a NATO sú v nepriamom politickom konflikte.

Hypotéza 2: Ambície Číny ju vedú smerom k otvorenému konfliktu so Severoatlantickou alianciou.

8.1 Vyhodnotenie

8.1.1 Hypotéza 1

Otázka 1 : Ako zvyšuje NATO svoju angažovanosť v Indo-Pacifiku?

Odpoveď: Japonsko, Austrália, Nový Zéland a Južná Kórea – štyria ázijsko-tichomorskí partneri NATO úzko spolupracujú na otázkach bezpečnosti Indo-Pacifiku. Uprostred pokračujúceho konfliktu na Ukrajine a obáv z Číny a problému Taiwanu NATO a jeho indo-pacifickí spojenci každým rokom zvyšujú svoju spoluprácu. Japonsko a Južná Kórea schválili osobitné dohody o partnerstve s NATO. Tieto dohody sa sústreďujú na vojenskú, kybernetickú bezpečnosť a indicko-pacifickú spoluprácu, pričom NATO sa snaží aj o zvýšenie svojej fyzickej prítomnosti v regióne.

Hoci rozhovory o posilnení spolupráce NATO a Indo-Pacifiku boli doteraz predovšetkým symbolické, ukazujú rastúcu ochotu prepojiť európsku a indicko-pacifickú bezpečnosť a spoluprácu. Rastúca angažovanosť NATO v Indo-Pacifiku ukazuje, že je odhodlané rozšíriť svoj vplyv nad rámec svojej historickej misie. Platí to najmä vo svetle pokusov Spojených štátov obmedziť vplyv Číny.

Otázka 2: Čo je hybridná vojna a angažuje sa v nej Čína?

Odpoveď: Hybridná vojna je moderný spôsob vedenia vojny, kde sú konvenčné vojenské sily spojené s nekonvenčnými prostriedkami, akými sú napríklad informačná vojna, kybernetická vojna, ovplyvňovanie ekonomiky a politiky, krádeže a podobne. Zásadou hybridnej vojny je snažiť sa nepriateľovi čo najviac ublížiť bez toho, aby sa rozpútala otvorená vojna. Príkladom hybridnej vojny by bol napríklad útok na nepriateľov politický systém ovplyvňovaním volieb, zatiaľ čo sa priemyselnou špionážou kradnú

moderné technológie a pri tom sa vedie proxy konflikt v tretej krajine. Čína jednoznačne proti západu používa niektoré stratégie hybridnej vojny, je ale ťažko povedať, či vedie proti západu plnú hybridnú vojnu.

Otázka 3: Ako by mohla hybridná vojna do budúca ovplyvniť vzťahy NATO s Čínou?

Odpoveď: Čína definitívne využíva stratégie hybridnej vojny na veľkej mierke. Medzi príklady sa dajú uviesť kauzy priemyselnej špionáže a kradnutia patentov. Mimo to sa Čína snaží rozšíriť svoj vplyv v Afrike a Južnej Amerike pomocou rôznych investícií do regiónov. Tieto procesy ovplyvňujú vzťahy NATO a Číny v rámci svetovej politiky a len čas ukáže, aké to bude mať následky.

NATO si v posledných rokoch začína plne uvedomovať hroziace nebezpečenstvo plynúce z týchto stratégií používaných čínskou stranou. Na mítingoch a v strategických plánoch sa otázka Číny rieši každým rokom viac. Čína sa zase proti tomu postavuje a robí všetko pre to, aby NATO nerozširovalo svoju pôsobnosť vo východnej Ázii. NATO sa zároveň snaží držať krehkú rovnováhu aby Číne čo najviac bránilo, ale bez toho aby ju nahnevalo natoľko, že by to vyvolalo silnú reakciu.

Otázka 4: Má NATO silnú budúcnosť v Indo-Pacifiku a ako na to bude reagovať Čína?

Odpoveď: Podpora zo strany členských štátov a regionálnych krajín je kľúčová, ak chcú lídri NATO presadzovať väčšiu fyzickú prítomnosť v Indo-Pacifiku. Spojené štáty vnímajú angažovanosť NATO v tejto oblasti ako prostriedok na posilnenie ďalších snáh o zabránenie rozširovania čínskeho vplyvu a tým pádom aj politickej moci. Regionálne krajiny chcú zase najsť

rovnováhu medzi ekonomickými väzbami s Čínou a bezpečnostnými obavami. Je možné, že opatrenia regionálnej spolupráce sa budú presadzovať skôr bilaterálnou spoluprácou medzi konkrétnymi partnerskými vládami ako multilaterálnym prístupom. Napriek tomu bude NATO a jeho indo-pacifickí spojenci pravdepodobne pokračovať v skúmaní možností priamej bezpečnostnej spolupráce, pokiaľ budú existovať spoločné a prekrývajúce sa bezpečnostné obavy.

Čína samozrejme s rozširovaním pôsobnosti NATO v jej blízkosti nesúhlasí a pravdepodobne bude na akúkoľvek expanziu vplyvu NATO reagovať politickým a ekonomickým tlakom na krajiny, ktorých sa to týka, ako aj fyzicky skrz premietanie sily napríklad obsadzovaním a budovaním ostrovov. Ďalej bude možno vidieť zvyšujúcu sa frekvenciu provokácií, ako napríklad invázie vzdušného priestoru Taiwanu Čínskym letectvom.

Otázka 5: Ako sa pozeráte na priemyselnú špionáž z pozície Číny voči USA, NATO a západným mocnostiam ?

Odpoveď: Čína presadzovala rast vlastného obranného sektora ako súčasť reformnej stratégie v snahe znížiť závislosť armády od zbraní a technológií dovážaných z iných krajín, najmä z Ruska. Peking si bol však vedomý skutočnosti, že vytváranie domácich technológií si vyžaduje značné finančné a časové investície do výskumu a vývoja. Priemyselná špionáž proti západným firmám sa stala zúfalým opatrením v snahe o technickú paritu so západom. Osvedčilo sa to ale natoľko, že Čína praktikuje priemyselnú špionáž dodnes, pričom je to patrne mimo iné na mnohých vojenských, ako aj spotrebiteľských technológiách. Výsledkom je samozrejme posilovanie čínskej ekonomiky a oslabovanie ekonomiky západu.

Otázka 6: Angažuje sa Čína v kybernetických útokoch voči západu?

Čo sa týka kybernetickej vojny, Čína je jedna z krajín, ktoré sa snažia tento štýl vojny priviesť k dokonalosti. Čína má mimo iné vysoko špecializované jednotky armády, ktoré sa zaoberajú primárne ofenzívnym využitím kybernetického priestoru. Je veľmi ťažké spojiť napríklad hacking priamo s nejakým štátom a dokázať, že kybernetický útok bol nariadený napríklad čínskou vládou. Existuje však mnoho prípadov, kde je to viac než pravdepodobné a ako sa tieto prípady množia, ustupuje neistota. Formy kybernetických útokov, na ktoré sa Čína pravdepodobne špecializuje sú napríklad krádež informácií, či už za účelom vydierania, alebo využitia vo vlastnom priemysle, alebo napríklad priame útoky za účelom destabilizácie protivníka. V tomto prípade viacerí experti podozrievajú Čínu z testovacích útokov napríklad na transformátorové stanice v USA.

Vzhľadom na odpovede odborníkov považujeme hypotézu 1 za potvrdenú. Čína proti západu používa stratégie spojované s hybridnou vojnou, pričom vyvíja taktiež politický tlak na okolité krajiny za účelom rozvinúť svoj vplyv a znížiť vplyv NATO.

8.1.2 Hypotéza 2

Otázka 1 : Mohlo by NATO poraziť Čínu v otvorenej vojne ?

Odpoveď: Pravdepodobnosť úspechu NATO v konflikte s Čínou je nízka. Napriek vyššej vojenskej sile NATO môže výsledok bitky závisieť od premenných, ako je hustota obyvateľstva, geografická poloha a politické systémy, ktoré sa navzájom líšia. Čína aj NATO majú tiež jadrové zbrane, čo znamená, že môžu byť ľahko zničené v jadrovom konflikte. Populácia Číny ďalej prevyšuje populáciu NATO, čo môže byť v prípade vojny veľká výhoda.

Geografia by hrala obrovskú rolu a veľmi by záležalo na tom, kde sa potencionalny konflikt odohrá. Pokiaľ ide o vládu, Čína a členské štáty NATO nemôžu byť rozdielnejšie. Keďže sú to demokracie, štáty NATO potrebujú širokú podporu svojich občanov, kým sa zapoja do veľkej vojny. Pre Čínu, ktorá je autoritatívnym národom, je jednoduchšie zhromaždiť svojich ľudí pre nejakú vec. Je v podstate nemožné predpovedať, kto by vyhral vojnu medzi NATO a Čínou. Je tam príliš veľa premenných.

Otázka 2 : Hrozí reálne otvorená vojna medzi Čínou a NATO ?

Odpoveď: Otvorená vojna medzi NATO a Čínou je vo väčšine prípadov dosť nepravdepodobná. Severoamerické a európske štáty, ktoré tvoria NATO, sú v ňom na obranu. Aby teda medzi Čínou a NATO vypukol konflikt v plnom rozsahu, Čína by musela zaútočiť na Európu. Spojené štáty a Európa nebudú napadnuté Čínou. Nemajú na to reálnu motiváciu a bolo by to kontraproduktívne pre ich strategické záujmy. NATO ako obranná aliancia by sa podobne zdržala útoku na Čínu. NATO sa formálne nezapája do útočných vojenských akcií, jej cieľom je skôr poskytovať kolektívnu ochranu európskym národom. Konflikt medzi krajinami NATO a Čínou o Taiwan je v súčasnosti jediným možným scenárom. Taiwan nie je oficiálne spojencom USA alebo NATO, ale v prípade čínskeho útoku môžu USA zasiahnuť na obranu Taiwanu. Napriek tomu nie každý člen NATO by pristúpil k ochrane Taiwanu. Celá aliancia NATO by teda nebola zapojená do konfliktu s Taiwanom, skôr by to pravdepodobne zahŕňalo Čínu a niekoľko západných národov spolu s ďalšími východoázijskými národmi. Otázka je, či by tento potencionalny konflikt eskaloval cez hranice Taiwanu. To by s veľkou pravdepodobnosťou viedlo k tretej svetovej vojne.

Otázka 3: Ako vidí Čínska verejnosť NATO ?

Odpoveď: Po útoku NATO na čínske veľvyslanectvo v Belehrade je verejná mienka v Číne proti aliancii. Z tohto dôvodu veľa Číňanov opovrhuje NATO. Čínska propaganda tiež často označuje USA ako nepriateľa. Bežný Číňan pravdepodobne nemá obrovskú nenávisť voči NATO, určite ale Číňania nemajú NATO v láske.

Otázka 4: Je NATO pre Čínu nepriateľom?

Odpoveď: Oficiálne Čína NATO ako nepriateľa neoznačuje. Na druhej strane, Čína sa občas vyslovila proti jeho rozširovaniu. Čína považuje Spojené štáty za svojho primárneho strategického rivala a vzostup ázijských aliancií predstavuje väčšie nebezpečenstvo než NATO ako celok. Na druhej strane medzi geopolitické ciele Číny patrí oslabenie pozície USA ako svetovej veľmoci a zníženie západného vplyvu. Zmenšovanie NATO by bolo pre Čínu dobré, pretože Peking považuje alianciu za životne dôležitú pre americkú globálnu nadvládu. Najdôležitejšie je, že Čína je vehementne proti myšlienke ázijskej aliancie podobnej NATO. Vytvorenie formálnej aliancie medzi Spojenými štátmi a východoázijskými národmi, ktoré sú spojené so západnými ideológiami, by bolo v silnom rozpore s geopolitickými cieľmi Číny.

Otázka 5: Predstavuje Čína hrozbu pre NATO ?

Odpoveď: NATO zo strany Číny nehrozí žiadne bezprostredné nebezpečenstvo. Hrozí ale, že politický a ekonomický vplyv Číny vo svete sa rozrastie natoľko, že to oslabí pozíciu NATO a konkrétne USA, čo môže viesť k nepredvídateľným problémom.

Otázka 6: Bude sa vzťah Číny a NATO do budúca zhoršovať?

Odpoveď: Vzťahy medzi Spojenými štátmi a Čínou sú čoraz napätejšie. Konfrontácia medzi nimi môže vypuknúť na Taiwane. Preventívny úder Číny na americké jednotky v Ázii v reakcii na útok na Taiwan je veľmi nepravdepodobný, no nie úplne vylúčený. To vyvoláva otázku, či to NATO považuje za útok na alianciu alebo nie. Mimo tento asi najhorší možný prípad je ťažké povedať, akým smerom sa bude vzťah NATO s Čínou uberať. Vyložene priateľský vzťah skoro zaručene nikdy mať nebudú, či sa ale bude zhoršovať alebo zlepšovať záleží na zvolených politikoch a momentálnych potrebách daných krajín.

Otázka 7: Môže sa Čína stať partnerom NATO?

Odpoveď: Čínu nemôžeme nazývať demokraciou, pritom ochrana demokracií je pre NATO najvyššou prioritou. V Číne nie je demokracia a je ťažké predstaviť si, že by NATO chcelo rovnocenného partnera s tak diametrálne odlišnými politickými hodnotami. Samozrejme obe strany by akceptovali toto partnerstvo len v prípade, že by to bolo za podmienok danej strany a na to ani jedna nikdy nepristúpi.

Hypotéza 2 sa potvrdila len čiastočne. Podľa názorov odborníkov momentálne otvorený priamy konflikt NATO s Čínou nehrozí. Hrozí ale eskalácia politického boja o Taiwan a v prípade invázie ČĽR do Taiwanu potom hrozí zapojenie jednotiek NATO.

9 DISKUSIA

Na základe výskumu môžeme posúdiť že sa nám podarilo splniť ciele diplomovej práce, ktoré sme si stanovili. Hypotéza 1 sa potvrdila úplne, hypotéza 2 čiastočne. Zo zistených skutočností opýtaných respondentov ktorí nám odpovedali na politickú situáciu ohľadom bezpečnostnej politiky ČLR, môžeme povedať, že odborníci vnímajú vzťahy medzi Čínou a Taiwanom ako jednu z najdôležitejších tém Čínskej bezpečnostnej politiky. To súhlasí s prvou časťou práce, kde je Taiwan často zmieňovaný, hlavne ako primárny cieľ ČKS. Pomerným prekvapením ale bolo, že odborníci nevidia Čínu ako priamu hrozbu pre NATO. Ak sa ale pozrieme na to, čo píše Burnay (2015) a Hofman (2018), tak to zmysel dáva, keďže Čína nie je proponentom veľkých vojenských operácií a radšej sa sústreďí na ekonomické aspekty politiky a mäkkú diplomaciu.

Ak sa pozeráme na pozíciu hybridnej vojny, môžeme povedať že je dosť znepokojujúce ako veľmi sa Čína angažuje v priemyselnej špionáži a krádeži patentov. Ďalej môžeme uviesť ako príklad stratégie hybridnej vojny rozšírené podozrenie na zasahovanie Číny do prezidentských volieb v USA v predchádzajúcich rokoch, kde bolo jedným z cieľov podkopať vieru v demokratický proces, prehĺbiť rozdiely v spoločnosti a získať podporu pre autokraticky orientované politické strany a jednotlivcov. Ak sa zameriame v predchádzajúcej kapitole na bezpečnosť a samotné angažovanie aliancie NATO v Indo-Pacifiku, tak sa tu rozprávame o spoločenstve partnerov NATO, ktoré vníma hrozbu zo strany Číny, a preto sa aj berie na vedomie zvýšenie bezpečnosti v pacifickom mori ako jeden zo základných aspektov ich spolupráce, s čím súhlasí Christensen (2021). Dôležité je zmieniť, pod akým tlakom sa momentálne nachádza Taiwan. To je evidentné z prejavu samotného prezidenta ČLR Xi (2017), ako aj z toho, čo píše Thompson (2020). Keď

to zoberieme z pohľadu opýtaných respondentov, všetci s tým súhlasia a zhodli sa na tom, že Taiwan môže byť ohniskom budúceho otvoreného konfliktu.

Spojené štáty a ďalší oponenti boli schopní využiť zraniteľnosť čínskeho jadrového arzenálu od roku 1964. Význam a účel odstrašovania, zraniteľnosti, rozsahu, pripravenosti a doktríny by mohli objasniť túto slabosť. Táto slabosť je spôsobená politickými obmedzeniami, ktoré bránia schopnosti štátu maximalizovať veľkosť, doktrínu a pripravenosť, ako možno ukázať pri pohľade na vývoj čínskeho jadrového programu v priebehu rokov. Politické obmedzenia vyplývajú z filozofie PLA a vyhlásení čínskeho prezidenta a ďalších najvyšších predstaviteľov. Malý arzenál, nemenná doktrína a obmedzená úloha jadrových zbraní v PLA sú toho prejavom. Aby sme pochopili jej relatívnu medzinárodnú jadrovú zraniteľnosť vo vzťahu k iným národom, musíme zvážiť celú náchylnosť Číny. Rozhodnutie ponechať svoj arzenál skromný je podľa mnohých vlád a expertov základným dôvodom, prečo Čína je a bola zraniteľná. Toto je príliš zjednodušená perspektíva. Okrem zásob zbraní je náchylná aj ideológia a pripravenosť Číny. Rozhodnutia, ktoré prijali čínski lídri na základe ideológie, vytvorili tieto zraniteľné miesta. Ako to ukazuje, skôr politické obmedzenia ako množstvo alebo štruktúra arzenálu Číny sú zdrojom jej zraniteľnosti. Keďže štáty už nemôžu skúmať príčiny a vzorce zraniteľnosti čínskej výzbroje, ovplyvňuje to spôsob, akým by štáty mali zvážiť zraniteľnosť čínskeho arzenálu z politického hľadiska. Klasifikácia Číny zo strany akademikov podľa jej filozofie sa môže zmeniť, ak pochopia tento pohľad na náchylnosť krajiny, ktorá následne ovplyvňuje tvorbu politiky. Dá sa povedať, že zraniteľnosť Číny pramení z jej skromného arzenálu, ktorý si udržiava na konštantnej veľkosti. Hoci si Čína ponechala obmedzený arzenál, rozhodnutie urobiť tak bolo a je ideologicky riadené vládou.

Čína však nie je oslabená len kvôli jej relatívne obmedzenému arzenálu. Ďalším aspektom, ktorý robí štát zraniteľným, je jeho ideológia. Niektorí môžu tvrdiť, že jadrová zraniteľnosť Číny pramení z jej nie ideálne zorganizovanej byrokracie. V skutočnosti má ich jadrová byrokracia históriu neistých začiatkov a slabé základy kvôli politickým obmedzeniam. Hoci je na vyššie uvedených bodoch niečo pravdy, nedokážu sa dostať k jadrú veci o zraniteľnosti Číny. Obe sa zaoberajú problémom, ktorého skutočným zdrojom je vplyv politickej ideológie na rozhodovanie.

Štúdia literatúry uvádza aj ďalší a samostatný bod, ktorým je, že mnohí ľudia si myslia, že Čína nie je náchylná. Čína sa môže zdať menej citlivá ako iné krajiny, keď sa hodnotí vo vzťahu k zraniteľnosti, ale keď sa rozdelí na odlišné zložky, môže byť zraniteľnosť úplne kvantifikovaná. Napríklad po preskúmaní už zmienenej čínskej jadrovej stratégie, pripravenosti a nahromadenia arzenálu sa dá dospieť k záveru, že jadrové zbrane krajiny sú náchylné na útok. S každým z týchto faktorov boli problémy, ktoré spolu urobili Čínu ešte zraniteľnejšou. To objasní mikroúrovňové účinky politickej ideológie na zraniteľnosť. Dôvodom je, že vnímaná slabosť štátu môže byť interpretovaná spôsobom, ktorý povzbudí iný štát alebo poskytne konkurenčnému štátu falošný pocit bezpečia. Tieto mylné predstavy môžu spôsobiť chybu v odhade.

V súčasnosti neexistujú žiadne známky toho, že by sa vzostup Číny v politickej, ekonomickej a vojenskej oblasti spomalil. Všetky tieto oblasti, plus situácia v Taiwanskom prielive, naďalej predstavujú pre Čínu prekážky a nebezpečenstvá, no stále sú v prijateľných medziach. V porovnaní s inými obdobiami je teraz čínska národná stratégia aktívnejšia, čo potvrdzuje Burnay (2015). Čína sa historicky vždy snažila o „mierový vzostup“, keď získala svoj status dominantnej sily v Ázii, čo zmiernilo jej rýchly ekonomický rozvoj. Od svojich revolučných počiatkov v partizánskej vojne PLA veľmi pokročila.

Skutočnosť, že Peking investuje do modernizácie svojej armády a vývoja silnejšieho arzenálu, ukazuje, že to s rozšírením svojho globálneho vplyvu myslí vážne. Čína chce zvýšiť svoj celosvetový vplyv a PLA sa snaží vybudovať kapacity na projekciu síl, ktoré to dokážu. Cieľ čínskych pokusov vybudovať námorníctvo schopné operovať v medzinárodných vodách a čeliť americkej vojenskej prevahe v regióne okolo Taiwanského prielivu je v priamej korelácii s týmto cieľom. Tieto závery súhlasia s názormi odborníkov na ambície Číny vo výskumnej časti. Mimo to Wuthnow (2021) tieto možnosti projekcie síl do zahraničia opisuje vo svojej knihe.

Čína prijme opatrenia na ochranu svojich strategických záujmov, ktoré môžu, ale nemusia zahŕňať agresívne správanie voči Spojeným štátom. Spojené štáty však v súčasnom boji proti terorizmu nesmú stratiť zo zreteľa geopolitické priority Číny do budúcnosti. Za posledné desaťročia sa Čínske hospodárstvo stále zväčšuje. Čína je teraz v pozícii, kedy môže výrazne ovplyvniť globálne ekonomické záležitosti. Najdôležitejšou vecou je, že Čína je teraz hlboko spätá s medzinárodným ekonomickým systémom, najmä s USA, čo na jednu stranu USA politicky oslabuje, na druhú to ale znamená istý pocit bezpečnosti, keďže sú tieto dve krajiny na sebe závislé. Tieto závery korelujú s názormi respondentov, že medzi USA, respektíve NATO a Čínou nehrozí priamy konflikt. Súhlasí s tým aj Burnay (2015). Peking zvýši svoj vplyv na americkú politiku a národnú bezpečnosť v dôsledku úzkych hospodárskych väzieb oboch krajín.

Napriek obrovským hospodárskym výsledkom Číny je sociálna štruktúra krajiny slabá a môže podkopať autoritu Komunistickej strany Číny. Čínski politici musia pozorne sledovať domácu politickú klímu kvôli chudobnému a vystresovanému vidieckemu obyvateľstvu. Z tohto dôvodu sú disidenti v Číne potlačovaní dodnes skrz nútené reedukačné programy a systém sociálneho

kreditu. Vo všetkých ostatných sférach vplyvu, od ekonomiky cez diplomaciu až po kultúru, Čína len silnie. Keďže súčasný medzinárodný politický systém je odrazom ambícií a želaní národov, ktoré majú teraz privilegované postavenie, vznikajúce mocnosti ho tradične odmietajú. Napriek tomu Čína dokázala dosiahnuť svoje ciele orientáciou v súčasnom medzinárodnom systéme. Čína sa viac podobá USA na začiatku 20. storočia ako Japonsku alebo Nemecku v 30. rokoch 20. storočia, a to vďaka kontrolovanému ekonomickému rozvoju. Rovnako ako v rokoch pred 2. svetovou vojnou by vzostup Číny nemal vyvolať podobnú úroveň ozbrojených konfliktov ako v týchto regiónoch. Pokiaľ neexistujú skutočne kritické hrozby pre národnú bezpečnosť, Čína nebude riskovať vojenský konflikt a následné ekonomické otrasy. Na tomto sa opäť zhodujú ako respondenti, tak aj Fravel (2019).

Čína vyjadrila svoje obavy z týchto problémov celkom jasne, najmä vo svojej politike voči Taiwanu. Vzostup Číny je skutočný a s najväčšou pravdepodobnosťou neustúpi. Napriek tomu je väčšina čínskych predstaviteľov realistami, ktorí si uvedomujú súčasnú dynamiku moci. Cieľ USA, aby sa Čína stala „zodpovednou zainteresovanou stranou“ na medzinárodnej scéne, a ambície Pekingu dosiahnuť väčší globálny vplyv sú preto kompatibilné. Americkí politici však musia prijať vhodné opatrenia na ovplyvnenie čínskych krokov. Prvou radou je byť voči Číne diplomaticky zdvorilý. Čína bude menej motivovaná hľadať rešpekt riskantnejšími opatreniami, ak sa s ňou bude zaobchádzať s rešpektom. Po druhé, v záujme boja proti rastúcemu vplyvu Číny sa vláda a armáda USA musia zapojiť do vhodného dlhodobého strategického plánovania. Aby si Kongres a Ministerstvo obrany USA zachovali priaznivú dlhodobú mocenskú rovnováhu s Čínou, musia si zachovať svoju víziu a pokračovať v podpore moderných vojenských systémov. Čínske vládne výdavky, cielené schopnosti a vojenské systémy zamerané na boj proti strategickej výhode USA neustále rastú. Pokiaľ ide o vesmírnu komunitu, USA

neurobili takmer nič, aby zastavili čínsku expanziu. V oficiálnej vesmírnej politike USA je cieľom poskytnúť Spojeným štátom neobmedzený prístup ku globálnemu majetku. Krajina zároveň presadzuje ovládnutie vesmíru a odmietla podpísať akúkoľvek zmluvu, ktorá by obmedzovala používanie zbraní vo vesmíre. Zatiaľ čo Čína vykonáva testy satelitných zbraní a požaduje diplomatický zásah USA, Spojené štáty váhajú vo svojej rétorike a nedokážu prísť s vhodnou politickou reakciou. Spojené štáty musia uprednostňovať posilňovanie vesmírnych aktív a dať jasne najavo, že útoky na tieto aktíva sa stretnú so silnou odvetou. Po tretie, ochrana demokracie na Taiwane by mala zostať hlavnou prioritou Spojených štátov. Americké ideály ako sloboda a demokracia sú všeobecne uznávané. Americká podpora Taiwanu demonštruje odhodlanie pomôcť demokracii v núdzi. USA by však mali naďalej využívať svoj vplyv, aby zabránili Taiwanu konať nezávisle spôsobom, ktorý by mohol vyvolať napätie s Čínou a možno aj vojenský konflikt. Napriek tomu Čína vojensky pravdepodobne nezaútočí na Taiwan, pokiaľ Taiwan neurobí nič, čím by rozhneval Čínu.

S rastúcim vplyvom Číny v regióne sú potrebné nové systémy, ktoré zahrnú a povzbudia Čínu, aby pomohla udržať mier v Ázii. Potenciálnym riešením by bolo založenie bezpečnostnej organizácie pre severovýchodnú Áziu tým, že by sa diplomatické rozhovory medzi mocnosťami v regióne, ako aj USA stali oficiálnym procesom. Ďalšou možnosťou je nový proces, ktorý bežne zvoláva USA, Čína a Japonsko. Vzhľadom na povahu bezpečnostnej dilemy, ktorá vzniká medzi USA a Čínou a často napäté vzťahy medzi Japonskom a Čínou, je sa to zdá veľmi dôležité. Podobne môže multilaterálna spolupráca v boji proti neštátnym teroristickým aktérom posilniť dôveru medzi USA, Čínou a ďalšími ázijskými národnými štátmi.

Ďalej USA a NATO musia myslieť mimo rámca, aby podporili demokratické hnutia v Číne. Spojené štáty a Čína majú stále veľa problémov a demokratizácia ich všetky nevyrieši. Napriek tomu výrazne zmierni viaceré problémy. Podpora demokracie si vyžaduje starostlivé zaobchádzanie. Čínsko-americké vzťahy sú zásadne komplikované. Jedným z aspektov americkej zahraničnej politiky je neochota krajiny úplne prijať totalitné režimy. Avšak spoluprácou s mimovládnyimi organizáciami môžu USA pomôcť Číne pri dosahovaní jej environmentálnych a vzdelávacích cieľov a zároveň položiť základy demokracie v krajine.

Postoj Číny k NATO je viac menej jasný. Číňania vidia NATO ako relikviu studenej vojny, politický a vojenský blok podriadený Spojeným štátom a integrálnu súčasť globálneho systému ovládaného USA. Ako krajina, ktorá sa domnieva, že NATO bolo zodpovedné za eskaláciu napätia medzi Ruskom a Ukrajinou, Čína je proti plánom aliancie expandovať na východ a jej pokračujúcemu úsiliu obmedziť ruský bezpečnostný priestor. Prídanie Mongolska ako člena aliancie je niečo, čoho sa Čína obávala, pretože to zvyšuje vyhliadky západných krajín na vojenské cvičenia v blízkosti čínskych hraníc. Čína v obave o bezpečnosť svojich západných hraníc vyjadrila svoj nesúhlas s vojenskou angažovanosťou NATO v Strednej Ázii a na Strednom východe. Ázijská verzia NATO, ktorú Čína považuje za hrozbu pre regionálnu stabilitu, má úplný odpor Číny. Čína a NATO sa však zapájajú do opatrných rozhovorov a spolupráce. Na tomto názore sa zhodujú respondenti, ktorí tvrdia, že Čína NATO nevidí ako úplného protivníka, zároveň ale odmieta jeho expanziu. Súhlasí s tým aj Yi (2023).

Medzi hlavné znaky sprísňujúceho sa postoja Spojených štátov voči Číne patrí sprísnenie ekonomických sankcií, udržiavanie politickej izolácie Číny a budovanie vojenskej infraštruktúry v ázijsko-tichomorskom regióne, ktorý

zahŕňa Taiwan, Južnú Kóreu, Filipíny, Japonsko, Thajsko, Austráliu a Nový Zéland. Po skončení kórejskej vojny Spojené štáty prijali politiku na obmedzenie komunizmu so zameraním na Čínu. V priebehu čínsko-amerických vzťahov sa táto politika stala základným kameňom americkej politiky voči Číne. Svetové mocnosti, múdre z ponaučenia z kórejskej vojny, by ale čínsky vzostup nemali vnímať ako hrozbu, ale ako šancu presadiť vzájomné záujmy. Je nevyhnutné, aby všetky národy využili možnosti rozvoja, spolupracovali pri riešení prekážok a pozitívne prispeli k vytvoreniu novej paradigmy v medzinárodných vzťahoch a globálnej komunite. Musíme priznať, že spomienka na minulosť ovplyvňuje to, ako sa krajiny správajú k sebe v globálnom meradle. Politické a diplomatické postoje Číny sú hlboko ovplyvnené historickou pamäťou krajiny. Vzhľadom na tento príklad je dôležité aby Čína a USA, respektíve NATO mali na pamäti minulosť, ale zároveň sa ňou nenechali obmedziť v snahe o spoluprácu radšej než súperenie.

10 ZÁVER

Táto diplomová práca sa zaoberala analýzou vybraných aspektov bezpečnostnej politiky Číny v historickom kontexte jej rozvoja. Opísala dôležité udalosti čínskej histórie, ktoré ovplyvnili ďalší vývoj jej stratégií. Ďalej popísala vzťahy Číny s ostatnými krajinami sveta. Práca stručne ukázala spojitosti medzi bezpečnostnou stratégiou Číny a historickým dianím v nej. Prvá hypotéza, že Čína a NATO sú v nepriamom politickom konflikte sa potvrdila úplne, zatiaľ čo druhá, že hrozí otvorená vojna NATO s Čínou sa potvrdila len čiastočne. Táto práca by do praxe mohla priniesť stručnú ilustráciu čínskeho zmýšľania v kontexte bezpečnostnej a zahraničnej politiky a čitateľovi pomôže zorientovať sa v tom, ako sa vláda Číny pozerá na zvyšok sveta, hlavne na NATO.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

APEC	Ázijsko-Pacifické hospodárske spoločenstvo (<i>Asia-Pacific Economic Cooperation</i>)
ČKS	Čínska komunistická strana
ČLR	Čínska ľudová republika
NATO	Severoatlantická aliancia (<i>North Atlantic Treaty Organisation</i>)
OSN	Organizácia spojených národov
PLA	Čínska ľudová oslobodenecká armáda (<i>People's Liberation Army</i>)
ROC	Čínska republika (<i>Republic of China</i>)
USA	Spojené štáty Americké (<i>United States of America</i>)

12 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ABITOL, Aldo D. Causes of the 1962 Sino-Indian War: A Systems Level Approach. *JOSEF KORBEL JOURNAL OF ADVANCED INTERNATIONAL STUDIES*. 2009, roč. 2009, č. 1, s. 74-88.

AUST, Stefan a Adrian GEIGES, 2022. *Xi Jinping: The Most Powerful Man in the World*. Polity. ISBN 978-1-509-55514-7.

BIN, Li, 2009. China and nuclear transparency. *TRANSPARENCY IN NUCLEAR WARHEADS AND MATERIALS*. **1**(1), 50-57.

BUSH, Richard C., 2019. 8 key things to notice from Xi Jinping's New Year speech on Taiwan [Online].

BRAY, David, 2005. Social Space and Governance in Urban China: The Danwei System from Origins to Reform. Stanford University Press. ISBN 9781503624924.

BRENNAN, Edward J., 1959. The Current Chinese Steel Campaign: A Brief History and Evaluation. *Studies: An Irish Quarterly Review*. **48**(191), 273-290.

BROWN, Clayton D., 2012. China's Great Leap Forward. *Education About Asia*. **3**(17), 30-34.

BROWN, Kerry, 2017. THE POWERS OF XI JINPING. *Asian Affairs* [online]. 2017-02-02, **48**(1), 17-26 [cit. 2024-05-02]. ISSN 0306-8374. Dostupné z: doi:10.1080/03068374.2016.1267435

BURNAY, Matthieu, Kolja RAUBE a Jan WOUTERS, 2015. *China's foreign policy and external relations*. Belgium. Research paper. European Parliament.

CHRISTENSEN, Carsten Sander a Vakhtang MAISAIA, 2021. *NATO and the Future of European and Asian Security*. Information Science Reference. ISBN 978-1799871187.

CUMINGS, Bruce, 2011. *The Korean War: A History*. Random House Publishing Group. ISBN 081297896X.

DAVIS, Michael C., 2007. The Quest for Self-Rule in Tibet. *Journal of Democracy* [online]. **18**(4), 157-171 [cit. 2024-05-02]. ISSN 1086-3214. Dostupné z: doi:10.1353/jod.2007.a223230

DELISLE, Jacques a Avery GOLDSTEIN, *China's global engagement: cooperation, competition, and influence in the twenty-first century*, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2017, ISBN 978-0-8157-2969-3

FRAVEL, M. Taylor, 2019. *Active Defense: China's Military Strategy since 1949*. 2019. Princeton University Press. ISBN 069118559X.

FU, Tingchen, 2023. Sino-Soviet Relations in the Early 1950s - Late 1960s. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media* [online]. 2023-11-28, **25**(1), 155-159 [cit. 2024-05-02]. ISSN 2753-7048. Dostupné z: doi:10.54254/2753-7048/25/20230689

GAO, James Z., 2004. *The Communist Takeover of Hangzhou The Transformation of City and Cadre, 1949–1954*. University of Hawaii Press. ISBN 9780824861957.

GARVER, John W., 2016. *China's Quest: The History of the Foreign Relations of the People's Republic of China*. Oxford University Press. ISBN 9780190261054.

HALPERIN, Morton H., 1966. *The 1958 Taiwan Straits Crisis* [online]. Rand [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.7249/RM4900>

HOFMAN, Bert, 2018. Reflections on 40 years of China's reforms. In: GARNAUT, Ross, Ligang SONG a Cai FANG, ed. *China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018* [online]. ANU Press, 2018-07-19, s. 53-66 [cit. 2024-05-03]. ISBN 9781760462246. Dostupné z: doi:[10.22459/CYRD.07.2018.03](https://doi.org/10.22459/CYRD.07.2018.03)

KAMPHAUSEN, Roy a David LAI, 2015. *Chinese People's Liberation Army in 2025*. Department of the Army. ISBN 978-1584876885.

KARNEEV, Andrey N. a Ilya S. KOZYLOV, 2023. The Causes of the Sino-Soviet Split: Russian and Western Scholarship Perspectives. *RUDN Journal of World History* [online]. 2023-12-15, **15**(4), 393-402 [cit. 2024-05-02]. ISSN 2312-833X. Dostupné z: doi:[10.22363/2312-8127-2023-15-4-393-402](https://doi.org/10.22363/2312-8127-2023-15-4-393-402)

LIM, Louisa, 2015. *The People's Republic of Amnesia*. Oxford University Press. ISBN 978-0190227913.

LÜTHI, Lorenz M., 2009. Beyond Betrayal: Beijing, Moscow, and the Paris Negotiations, 1971–1973. *Journal of Cold War Studies*. **11**(1), 57-107.

MCREYNOLDS, Joe, *China's evolving military strategy*, Washington, DC: The Jamestown Foundation, 2016, ISBN 9780985504533

MULVENON, James C., 2016. *Soldiers of Fortune: The Rise and Fall of the Chinese Military-Business Complex, 1978-1998*. Routledge. ISBN 9781315500416.

NISHI, Dennis, 2003. *The Korean War: Interpreting Primary Documents*. Greenhaven. ISBN 978-0737712018.

SCHUBERT, Gunter, 2015. *Taiwan and The 'China Impact'*. Routledge. ISBN 9781315671116.

SHEN, Zihua, ed., 2020. *A Short History of Sino-Soviet Relations, 1917–1991* [online]. Singapore: Springer Nature Singapore [cit. 2024-05-03]. China Connections. ISBN 978-981-13-8640-4. Dostupné z: doi:10.1007/978-981-13-8641-1

SUTTER, Robert G., Chinese foreign relations: power and policy of an emerging global force, ed. 5, Lanham: Rowman & Littlefield, 2021, ISBN 978-1-538-138-298

THOMPSON, DREW, 2020. The Rise of Xi Jinping and China's New Era: Implications for the United States and Taiwan. *Issues & Studies* [online]. **56**(01) [cit. 2024-05-02]. ISSN 1013-2511. Dostupné z: doi:10.1142/S1013251120400044

TIRMAN, John, 2011. *The Deaths of Others: The Fate of Civilians in America's Wars*. Oxford University Press. ISBN 9780190252373.

TSERING, Dolma, 2017. Contesting Sovereignty. *The Tibet Journal*. **42**(2), 17-25.

WU, Harry a Carolyn WAKEMAN, 1994. *Bitter Winds: A Memoir of My Years in China's Gulag*. Wiley. ISBN 9780471556459.

WUTHNOW, Joel, 2021. *The PLA beyond borders*. National Defense University Press. ISBN 978-0-9968249-7-2.

XI, Jinping, 2017. Secure a Decisive Victory in Building a Moderately Prosperous Society in All Respects and Strive for the Great Success of Socialism with

Chinese Characteristics for a New Era: Delivered at the 19th National Congress of the Communist Party of China October 18, 2017 [online].

YAN, Xuetong, 2014. From Keeping a Low Profile to Striving for Achievement. *The Chinese Journal of International Politics*. 7(2), 153-184.

YI, Shaoxuan a Chen YANG, 2023. *China-NATO Relations: History and Reality*. Shanghai. Závěrečná práce. Shanghai University.

ZHAI, Quiang, 2000. *China and the Vietnam Wars, 1950-1975*. Chapel Hill. ISBN 978-0-8078-4842-5.

ZHANG, Junsen, 2017. The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes. *JOURNAL OF ECONOMIC PERSPECTIVES*. 31(1), 60-141.